

Elina Peltonen

SIJAISVANHEMPIEN PRIDE-VALMENNUKSEN KEHITTÄMINEN

Terveyden edistämisen koulutusohjelma

Ylempi AMK

2011

SIJAISVANHEMPIEN PRIDE- VALMENNUKSEN KEHITTÄMINEN

Peltonen, Elina
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Terveystieteiden koulutusohjelma
Maaliskuu 2011
Ohjaaja: Hyttinen, Hanna
Sivumäärä: 56
Liitteitä: 4

Asiasanat: Sijaisvanhemmuus, PRIDE- valmennus, kehittämisohjelmat, Delfoi menetelmä

Tehtävän tarkoitus oli tehdä Porin lastensuojelun kehittämissyksikön sosiaalityöntekijöille kehittämisohjelmat PRIDE- valmennukseen. Opinnäytetyö toteutettiin kehittämistyönä syksystä 2009 vuoden 2011 kevääseen. Kehittämistyön menetelmänä käytettiin Delfoi- menetelmää. Delfoi- menetelmä on kehittämismenetelmä. Sen käyttötarkoituksena on pyrkiä löytämään tietoa tai käsityksiä asiantuntijoilta asioista, saavuttaa asiantuntijoiden mahdollisimman laaja ja yksimielinen ymmärrys suurista ja tärkeistä asioista.

Kehittämisohjelman pohjaksi kerättiin asiantuntijajätietoä Delfoi- menetelmällä. Asiantuntijoina oli ensimmäisellä kierroksella 20 ja toisella kierroksella viisi. Kolmannella kierroksella asiantuntijaryhmää täydennettiin yhdellä sosiaalityöntekijällä ja Pride- valmentajalla.

Ensimmäisellä kierroksella ryhmälle lähetettiin kyselylomake, jossa oli sekä suljettuja että avoimia vastausvaihtoehtoja. Vastausten perusteella valmisteltiin toisella kierroksella käytetty teemahaastattelu. Sen tulosten perusteella tunnistettiin Pride- valmennuksen kehittämiskohteet, jotka käsiteltiin vielä kolmannessa Delfoi- istunnossa. Kehittämisohjelmat luokiteltiin sisällön perusteella kolmeen ryhmään: 1) Valmennuksen materiaali, tehtävät ja harjoitukset, 2) Koulutuksen sisältö, 3) Sijoitetun lapsen tuleminen perheeseen.

Ensimmäinen kyselykierroksen tulosten pohjalta laadittiin toisen Delfoi- kierroksen haastatteluteemat. Ryhmähaastatteluna toteutetun teemahaastattelun tavoitteena oli saavuttaa kokemus asiantuntijoiden yksimielisyys PRIDE- valmennuksen kehittämishdotuksista.

Kolmannella Delfoi- kierroksella asiantuntijat tarkensivat, arvioivat ja kommentoivat kehittämisohjelmia, joiden perusteella laadittiin lopulliset kehittämisohjelmat.

DEVELOPMENT ON FOSTER PARENTS PRIDE- TRAINING

Peltonen, Elina

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Health Promotion

May 2011

Supervisor: Hyttinen, Hanna

Number of pages: 56

Appendices: 4

Keywords: Foster family, PRIDE- training, development proposals, Delfoi- method

---

The goal of the thesis was to create development proposals to a Pride –training program for social workers at Pori Child Welfare Development Unit. The thesis was executed as development work from autumn 2009 to spring 2011. Delfoi –method was used as a developing work method. Delfoi –method is a development method, which is aimed at finding information or perceptions of expert's of things, achieve expert's prospective wide and solid understanding of large and important matters.

Expertise knowledge was gathered by Delfi –method as a base of development proposal. First round consisted of 20 experts and second round of five. For Third round the expert's group was reinforced by one social worker and a Price –coach.

At the first round the group was sent a questionnaire, with both open and optional answer alternatives. Based on the answers second round theme interview was prepared. Based on that development needs were identified, and they were debate on at the third Delfoi –session. Development proposals were classified into three groups according to it's content: 1) Training material, exercises and practices 2) Contents of the training, 2) Foster child's integration into the family.

Based on the first round's results, second Delfoi-round interview themes were compiled. The theme interview was implemented as a Group interview and the goal was to achieve expert's consensus on development suggestions to Pride –training.

At the third Delfoi –round experts specified, evaluated and commented on development proposals, and final development proposals were made accordingly.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	PERHEHOITO.....	8
2.1	Perhehoidon perusteet.....	8
2.2	Perhehoitajille maksettava korvaus	10
2.3	Sijoitusten purkamisen aloitteentekijä ja syyt	11
3	SIJAISVANHEMPIEN PRIDE-VALMENNUS	13
3.1	Vanhemmuuden eri muodot.....	13
3.2	Sijaisvanhemmuus	14
3.2.1	Sijaisvanhempana toimiminen.....	14
3.2.2	Sijaisvanhemmuus ja parisuhde.....	15
3.2.3	Yhteys biologisiin vanhempiin	16
3.3	Valmentautuminen sijaisvanhemmuuteen PRIDE-valmennuksessa.....	17
3.4	Sijaisvanhemmuudessa tarvittavat valmiudet PRIDE-valmennuksen tavoitteena	18
3.5	PRIDE-valmennuksen toteutus	18
3.6	Valmiuksien arviointi PRIDE-valmennuksen aikana.....	20
4	KEHITTÄMISTEHTÄVÄN TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYKSET.....	21
5	DELFOI-MENETELMÄ KEHITTÄMISMENETELMÄNÄ.....	22
5.1	Delfoi-menetelmä.....	22
5.2	Aineiston hankinta ja keruumenetelmät.....	23
5.2.1	Ensimmäinen Delfoi- kierros	24
5.2.2	Toinen Delfoi- kierros.....	25
5.2.3	Kolmas Delfoi- kierros.....	25
6	AINEISTON ANALYSOINTI JA TULOKSET	26
6.1	Ensimmäisen Delfoi- kierroksen aineiston analysointi.....	26
6.2	Ensimmäisen Delfoi- kierroksen tulokset PRIDE- valmennuksen toteutuminen ..	27
6.2.1	Mitä hyötyä PRIDE- valmennuksesta on ollut sijaisperheelle?.....	28
6.2.2	Mitä työkaluja elää arjessa sijoitetun lapsen kanssa PRIDE- valmennus on antanut?	32
6.3	Toisen Delfoi- kierroksen aineiston analysointi ja tulokset.....	37
6.3.1	Aineiston analysointi.....	37
6.3.2	Toisen kierroksen tulokset - PRIDE- valmennuksen toteutuksen arviointi	37
6.4	Kolmas Delfoi- kierros - Kehittämisehdotusten täsmentäminen	38
7	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	40

7.1 Aineiston hankinta ja analysointi	42
7.2 Kehittämistehtävän soveltuvuus	43
7.3 Kehittämisehdotusten vakuuttavuus ja luotettavuus	44

LÄHTEET

LIITE 1.

LIITE 2.

LIITE 3.

LIITE 4.

1 JOHDANTO

Yhteiskunnalliset muutokset näkyvät lastensuojelussa kasvavina asiakasmäärinä. Lastensuojelun avohuollon asiakkaina on jo lähes 60 000 lasta ja nuorta eli 5,4 % alle 18-vuotiaista. Sijoitettujen määrä on 1990- luvun alusta lähtien kasvanut 2-5 % vuosivauhtia. Lasten sijoitukseen johtaneiden hoidon laiminlyöntien taustalla ovat jo vuosikausia olleet samankaltaiset syyt, kuten vanhempien mielenterveysongelmat ja ylipäänsä vanhempien kyvyttömyys vastata lapsen tarpeisiin. (Lastensuojelun kehittämisohjelma:3-4, 2006).

Opinnäytetyön tehtävänä oli laatia Porin lastensuojelun kehittämissyksikön sosiaalityöntekijöille kehittämisehdotukset sijaisperheiden PRIDE - valmennukseen. PRIDE - valmennus on ryhmämuotoinen sijaisvanhemmaksi aikovien valmennusohjelma. Valmennus on vuorovaikutuksellista koulutusta, jossa koulutusmenetelminä käytetään lyhyitä alustuksia, ryhmätyöskentelyä, elämyksellisiä harjoituksia ja osallistujien kokemusten hyödyntämistä. Valmennuksen tavoitteena on antaa riittävästä tietoa sijaisvanhemmuudesta, jotta osallistujat voivat tehdä tietoisien päätöksen sijaisvanhemmiksi ryhtymisestä. PRIDE- valmennus on ollut Suomessa käytössä vuodesta 1995 lähtien. Jokaisella lapsella tulisi olla oikeus perheeseen ja mahdollisuus kasvaa ja kehittyä siellä. Sijaisperheiden rooli ja tehtävä ovat lastensuojelussa erityisen tärkeitä. Näiden perheiden avulla sijoitetuille lapsille voidaan turvata pysyvät ja läheiset ihmissuhteet ja mahdollisuus turvalliseen kasvuun ja kehitykseen. (PRIDE-käsikirja, 2006).

Perhehoito mahdollistaa perheenjäsenyyden, pysyvän elinympäristön sekä pysyvät ihmissuhteet, joissa voi osallistua perheen arjen toimiin ja askareisiin. Yhteiskunnalle perhehoito on edullisin vaihtoehto kodin ulkopuolisista hoitomuodoista.(Ketola, 2008). Perhesijoitukset, jotka on tarkoitettu pitkäaikaiseksi, eivät aina kestä kovin pitkään, vaikkei sijaishuollon tarve poistu. Janhunen (2007) on tutkinut näiden sijoitusten katkeamisten taustalla olleita syitä sekä osapuolten kokemuksia siihen liittyen. Yksi havainto oli, että suurin osa perhehoidon katkenneista sijoituksista katkeaa ensimmäisten kolmen sijoitusvuoden aikana. Tutkija päätteli, että olemassa olevat tuki-

järjestelmät sijoituksen alussa eivät ole riittäviä lasten ja perheiden tarpeisiin nähden. (Janhunen, 2007.)

Pride- valmennuksen kehittämisehdotukset pohjautuvat Delfi- menetelmällä koottuun asiantuntija-arvioon. Delfoi-kyselykierrosten tavoitteena on kartoittaa sijaisvanhempien käsityksiä toimivasta PRIDE- valmennuksesta. Delfoi- kyselykierroksia toteutetaan kaksi, jonka perusteella PRIDE- valmennuksen kehittämisehdotukset laaditaan ja kolmas Delfoi- kierros on kehittämisehdotusten arviointi- ja kommenttikierros.

2 PERHEHOITO

2.1 Perhehoidon perusteet

Perhehoitoa eli sijaishuoltoa on määritelty sosiaalihuoltolaissa ja erityisessä perhehoitajalaissa. Sosiaalihuoltolain 25 §:n mukaan perhehoidolla tarkoitetaan henkilön kasvatuksen, hoidon tai muunlaisen ympärivuorokautisen huolenpidon toteuttamista hänen oman kotinsa ulkopuolella yksityiskodissa. Se pitää sisällään kaikki oman kodin ulkopuolelle tapahtuneet sijoitukset asiakkaan iästä tai huolenpidon tarpeesta riippumatta. Silloin kun alaikäisen lapsen sijaishuolto päätetään järjestää perhehoitona, on pysyväksi käytännöksi tullut puhua sijaishuoltoa, sijaishuoltoa, sijaishuoltoa ja myös sijaishuoltoa ja sijaishuoltoa, huolimatta siitä, että näille käsitteille ei löydy hallinnollista pohjaa. (Sosiaalihuoltolaki 710/1982, 25§)

Kun lastensuojelun perhehoidossa on kysymys alle 18- vuotiaan lapsen kasvun, hoidon ja ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämisestä oman kodin ulkopuolella, perhehoitajan tehtävät tulevat väistämättä lähelle vanhemmuuden tehtäviä. Toimeksiantosopimuksen perusteella määritellään tehtävään liittyviä velvollisuuksia ja oikeuksia, mutta itse tehtävän sisällölliset määrittelyt jäävät sijoitukseen liittyvien keskustelujen varaan. (Taskinen 2007, 82-83.)

Lastensuojelulaissa korostetaan lapsen biologisten vanhempien osallisuutta lastensuojelun prosessissa ja sijaishuollossa olevalle lapselle on turvattava oikeus tavata vanhempiaan (Lastensuojelulaki 417/2007, 54§). Samoin vanhemmuutta keskeisesti määrittelevä lapsen huoltajuus säilyy biologisilla vanhemmilla sijoituksen aikana, tiettyjä rajoituksia lukuunottamatta. Huostaanoton tai kiireellisen sijoituksen tehnyt sosiaalihuollon toimielin voi päättää lapsen hoidosta, olinpaikasta, valvonnasta, kasvatuksesta ja muusta huolenpidosta, samoin esimerkiksi terveydenhuollosta ja opetuksesta. Lastensuojelulakiin on kirjattu ylös yhteistyövelvoite, jonka mukaan lastensuojelun työntekijöiden on pyrittävä hyvään yhteistyöhön vanhempien kanssa ja selvitettävä heidän käsityksensä lapsen edusta. (Taskinen 2007, 82-83.)

Vanhemmuuden näkökulmasta tilanne on hankala. Huoltajuus säilyy biologisilla vanhemmilla, mutta keskeisistä lapsen huoltajuuteen liittyvistä käytännön asioista

päättää ensisijaisesti lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Perhehoitajat otetaan mukaan tähän päätöksentekoprosessiin, koska he ovat päivittäin vuorovaikutuksessa lapsen kanssa ja joutuvat ratkomaan ja miettimään käytännön kasvatustilanteita. Samoin sosiaalityöntekijän päätöksenteko perustuu pitkälti perhehoitajan tekemiin havaintoihin ja arvioihin. Taskisen (2007) mukaan sijoitetut lapset saattavat kokea tilanteen ongelmallisena, koska vanhemmuuden suhteen he ovat ikään kuin ”ei-kenenkään maalla”. Mikäli lapsen huolto arvioidaan pitkäaikaiseksi, tulee Taskisen mukaan biologisia vanhempia auttaa osittaiseen vanhemmuuteen ja tarvittaessa myös luopua siitä. Pitkäaikaisissa sijoituksissa huoltajuus voidaan hakea osittain tai kokonaan perhehoitajille. (Taskinen 2007, 84-85).

Perhehoidon tarkoituksena on tarjota huostaan otetulle lapselle mahdollisuus perheenomaiseen hoitoon ja läheisiin ihmissuhteisiin, joka edistää lapsen perusturvallisuutta ja sosiaalista kehitystä. Käytännössä perheenomainen hoito on parhaiten toteutettavissa pienissä yksiköissä. Tämän vuoksi sijoitettujen lasten määrä perhettä kohden on rajoitettu neljään lapseen. (Helminen 1998, 49-53.)

Huostaanoton jälkeen lapsen kasvatusta ja hoitoa voidaan toteuttaa laitoshuoltona, jolloin lapsen kasvatusta järjestetään lastenkodissa, nuorisokodissa, koulukodissa tai jossain lastensuojelulaitoksessa. Laitoshuollon lisäksi huostaanotetun lapsen hoito ja kasvatusta voidaan järjestää myös ammatillisena perhekotitoimintana tai yksityisessä tapahtuvana perhehoitona. Yksityisestä perheestä, joka huolehtii huostaanotetusta lapsesta, käytetään nimitystä sijaisperhe. Tämä merkitsee sitä, että lapsen biologiset vanhemmat ovat saaneet itselleen sijaiset eli sijaisvanhemmat, jotka huolehtivat, hoitavat ja kasvattavat lasta sovittun ajan omassa kodissaan. (Taskinen & Törrönen 2004, 15.)

Sijaisperheessä lasten kasvatukselliset tavoitteet on helpompi saavuttaa kuin laitoshuollossa. Tämä perustuu siihen, että sijoitus tarjoaa lapselle sekä isän ja äidin roolimallit, joita ei laitosoolosuhteissa voi luoda. (Mikkola & Helminen 1994, 212.) Sijaishuollossa keskeisenä tavoitteena on mahdollistaa lapselle tavallinen arki ja siihen liittyvä huolenpito, hoiva ja kasvatusta. Lisäksi sijaishuollossa tuetaan lapsen ja nuoren läheisen ihmissuhdeverkon rakentumista ja toimintaa. Sijaishuolto kohdistuu laaja-

alaisesti lapsen elämään sekä ottaa huomioon arjen lisäksi sosiaalisten ihmissuhteiden ja yksilön identiteetin tason. (Pösö 2004, 206.)

2.2. Perhehoitajille maksettava korvaus

Perhehoitajille maksettavien hoitopalkkioiden vähimmäismäärä ainoastaan on määritetty lakisääteisesti. Se on myös sidottu indeksiin ja sitä tulee perhehoitajalain (312/1992) 2 §:n mukaan tarkistaa kalenterivuositain työntekijän eläkelain mukaisella palkkakertoimella, jotta perhehoitaja säilyttää oikeutensa kunnalliseen eläkkeen kertymiseen. 1.1.2011 alkaen hoitopalkkioiden vähimmäismäärä on ollut 353,62 euroa perhehoidossa olevaa henkilöä kohti kuukaudessa. Myös perhehoitajille maksettavia lapsen hoidosta aiheutuvien kulujen korvauksia tulee tarkistaa kalenterivuositain elinkustannusindeksin vuosimuutoksen mukaisesti ja kulukorvauksen vähimmäismäärä on 1.1.2011 lukien 378,08 euroa perhehoidossa olevaa henkilöä kohti kuukaudessa. Erityisestä syystä kulukorvaus voidaan kuitenkin maksaa säädettyä vähimmäismäärää pienempänä. Nämä ovat siis vähimmäismääriä ja käytännössä kunnat voivat maksaa tätä korkeampia hoitopalkkioita ja kulukorvauksia. Lastensuojelun perhehoitajille, sijaisvanhemmille, maksettavien palkkioiden ja kulukorvausten euromäärät vaihtelevat kuntien kesken ja ne perustuvat palvelun tuottajan ja ostajan välisiin neuvotteluihin. Perhehoitajan aloittaessa tehtävänsä hänelle voidaan maksaa myös käynnistämiskorvausta, jonka enimmäismäärä on 1.1.2011 lukien 2685,07 euroa perhehoidossa olevaa henkilöä kohti. (Kunnat, 2011).

Aina sijoitukset eivät kestä, vaikka sijaishuollon tarve ei poistu. Sijoituksen katkeaminen on kriisi. Se aktivoi lapsissa ja aikuisissa aiemmat hylkäämis- ja sijoituskokemukset. Kaikilla sijoitetuilla lapsilla on takanaan vähintään yksi eron joutuminen hänelle läheisistä ja tärkeistä aikuisista. Lisäksi useimmilla lapsilla on kokemuksia syntymävanhempien päihde- tai mielenterveysongelmista, vanhempien kyvyttömyydestä asettaa lapsen tarpeita etusijalle, hoidon laiminlyönnistä, kaltoinkohtelusta ja väkivallasta. Sijoituksen katkeaminen on yksi traumaattinen kokemus lisää, jonka käsittelyssä lapsi tarvitsee aikuisen apua. Lapsen ajattelu on minäkeskeistä ja sen mukaan lapsi on itse syyllinen ja paha, koska hänet hylätään.

Katkeamiseen liittyviä, kaikkien osapuolien jakamia tunteita ovat mm. syyllisyys, epäonnistuminen, suru, viha ja häpeä. Joskus myös ilo ja helpotus. Sijoituksen ennakoinnaton katkeaminen altistaa lapsen emotionaalisille ja käyttäytymisongelmille ja sijaisvanhemmat syyllisyyden ja epäonnistumisen tunteille. Huonosti hoidettuna sijoituksen katkeaminen saattaa olla kaikkia osapuolia traumatisoiva kokemus. (Janhunen 2007, 7.)

Janhunen (2007) pyrki tutkimuksessaan saamaan mahdollisimman kokonaisvaltaisen kuvan ja löytämään sijoituksen katkeamisen ennakoivia tekijöitä. Lisäksi tarkoituksena oli paikallistaa perhehoidon riskiryhmät, joille suunnatulla erityistuella sijoitusten jatkuvuutta voitaisiin tukea ja katkeamista estää. Perhehoitajille tehdyssä kyselyssä ilmeni, että sijaisperheen tilanne saattoi terveyden, ikääntymisen tai perhemuodon vaihdosten myötä muuttua niin, että sijoitus katkesi. (Janhunen 2007, 8.)

2.3 Sijoitusten purkamisen aloitteentekijä ja syyt

Kun perhehoidon sijoitus halutaan purkaa, aloitteentekijänä voi olla sijaisvanhempi, syntymävanhempi, sijoitettu lapsi/nuori tai sosiaalityöntekijä. Joissakin tapauksissa aloitteentekijöitä voi olla useampia. Janhusen (2007) tutkimuksessa sijaisvanhempi oli lähes aina aktiivinen toimija, kun sijoitus purkautui. Joissakin tapauksissa aloitteentekijänä oli myös sijoitettu lapsi, lapsen syntymävanhemmat tai sosiaalityöntekijä. (Janhunen 2007, 43-44.)

Sijoitusten katkeamiseen liittyivät useat, samanaikaisesti vaikuttavat syyt. On vaikea mennä sanomaan, että mikä on sijoituksen katkeamisen ensisijainen syy ja mikä on syy ja seuraus. Väsykö sijaisvanhempi lapsen oireisiin vai ryhtyikö lapsi oireilemaan sen jälkeen kun sijaisvanhempi väsyi? Sijaisvanhemman väsyminen esiintyi (Janhusen 2007) tutkimuksessa useimmin sijoituksen loppumisen syynä. Väsyminen saattoi liittyä lapsen oireisiin tai syntymävanhempien puuttumista sijoituksen kulkuun. Sekä väsymys johtui sijaisvanhemman omaan muuttuneeseen tilanteeseen kuten esimerkiksi sijaisperheen uuteen vaiheeseen, ikääntymiseen, tuen puutteeseen tai voimien hiipumiseen. Useimmiten voimien hiipuminen ja väsyminen etenevät pikkuhiljaa. (Janhunen 2007, 45.)

Sijoitusten katkeamisten syynä oli myös sijaisperheen muuttunut tilanne. Perheen muuttunut tilanne saattaa olla esimerkiksi perheenjäsenen sairastuminen tai kuolema, avioero, lasten syntyminen tai muutto toiselle paikkakunnalle. Muuttunut tilanne pakottaa sijaisvanhemmat miettimään, kenestä he ovat ensisijaisesti vastuussa, ja onko heillä edelleen voimavaroja, valmiuksia ja halua huolehtia heille sijoitusta lapsesta. (Janhunen 2007, 47.)

Sijoituksen katkeamisen syyt, jotka liittyivät lapseen tai nuoreen olivat lapsen vaikea oirekäyttäytyminen ja itsenäistymisen halu. Kun sijoitus loppui sijoitetun lapsen vaikean oirekäyttäytymisen vuoksi, näytti hän olevan keskimääräistä enemmän traumatisoitunut. Taustallaan lapsella oli useita sijoituksia, väkivalta- ja hyväksikäyttökokemuksia, isättömyyttä sekä jo raskauden aikana syntyneitä neurologisia ongelmia. Sijaisperheessä tilanne saattoi kärjistyä siten, että lapsi oli uhka sekä omalle että muiden perheenjäsenten terveydelle ja hyvinvoinnille. Lapsi saattoi tuhota omaisuutta, karkailla, käyttäytyä aggressiivisesti muita kohtaan ja itsetuhoisesti itseään kohtaan. Sijoitus purkautui harvoin syntymä- ja sijaisvanhempien yhteistyöongelmiin. Syntymävanhempien vakavat mielenterveys- ja päihdeongelmat yhdistyneenä aggressiiviseen käyttäytymiseen ja uhkailuun oli vakava, mutta ei kovin yleinen syy sijoitusten purkautumisen taustalla. (Janhunen 2007, 47.)

Janhusen (2007) mukaan sijoitus katkeaa, kun lapsi oireilee liian voimakkaasti tai hänen biologiset vanhempansa tekevät sijoituksen jatkumisesta mahdottoman. Suurin syy oli sijaisvanhemman väsymys ja suurin yksittäinen aloitteentekijä olivat sijaisvanhemmat. (Janhunen 2007, 50.)

3 SIJAISVANHEMPIEN PRIDE-VALMENNUS

3.1 Vanhemmuuden eri muodot

Vanhemmuus on hyvin laaja käsite ja sitä käsitettä määriteltäessä voidaan käyttää erilaisia ilmaisuja: biologinen, sosiaalinen ja psykologinen vanhemmuus. Biologisella vanhemmalla tarkoitetaan vanhempaa, naista joka on synnyttänyt lapsen tai miestä, joka on siittänyt lapsen. Sosiaalisella vanhemmalla tarkoitetaan henkilöä, jonka kanssa lapsi elää yhdessä arkista elämäänsä. Vanhemmuuden muodoista tärkeimpänä kuitenkin voidaan pitää psykologista vanhemmuutta, koska tähän vanhemmuuden muotoon liittyy oleellisesti lapsen ja vanhemman välinen tunneside ja molemminpuolinen kiintymys. Yleensä psykologinen vanhempi on myös lapsen ensisijainen samaistumisen kohde. Psykologisen vanhemman aseman lapsen elämässä saa sillä, miten sensitiivisesti hän vastaa lapsen tarpeisiin. Psykologiseen vanhemmuuteen liittyy myös tunnepohjainen vuorovaikutus lapsen kanssa. Lapsen psykologisia vanhempia voivat olla sijaisvanhemmat tai biologiset vanhemmat. Sijoitusprosessissa ovat mukana kaikki vanhemmuuden eri muodot. (Valkonen 1995, 2-6.)

Rautio (2004) on tarkastellut tutkimuksessaan 8-12-vuotiaiden lasten kokemuksia ja ajatuksia huostaanotosta ja sijoituksesta. Tutkimuksessa tarkasteltiin myös millainen suhde sijaislapsilla on vanhempiinsa. Kiintymyssuhdehaastattelun avulla toteutetun tutkimuksen mukaan sijaiskotilapset pitivät ensisijaisina vanhempinaan sijaisvanhempiaan ja olivat kiintyneet näihin. Sijaisvanhempien ensisijaisuudesta ja lapsen kiintymyksestä heihin kertoi se, että monet lapset myös kutsuivat heitä äidiksi ja isäksi. Toisaalta osa haastatelluista lapsista koki kuitenkin menetyksenä sen, kun oli joutunut eroon biologisista vanhemmistaan. Tämän vuoksi monikaan sijaislapsista ei tutkimuksen mukaan halunnut mielellään muistella huostaanottoon ja sijoitukseen liittyviä asioita. (Rautio 2004, 51-58.)

Vanhemmuus muotoutuu ja kehittyy moninaisena prosessina läpi koko ihmisen elämän. Siten varhaislapsuuden, lapsuuden, nuoruuden ja varhaisaikuisuuden vuorovai-

kutuskokemukset ohjaavat vanhemmaksi kasvamista ja kehittymistä jo ennen biologista tai sijaisvanhemmuutta. Vanhemman ja lapsen välinen yhdessäolo on molemminpuolinen vuorovaikutusprosessi, jossa vaihtelevat ilon, onnen ja hellyyden jaksot, mutta toisaalta myös kaaoksen, avuttomuuden ja epäonnistumisen hetket. Näin ollen vanhemmuus pitää sisällään hyvin monenlaisia tunteita. Vanhemmuus on aina yksilöllistä ja vanhemmuuden kokemus on erilainen jokaisen lapsen kohdalla. Voidaan sanoa, että vanhemmuus ei ole koskaan valmiiksi rakennettu, vaan vanhemmuus on jatkuva prosessi. (Siltala 2003, 16-18.)

3.2 Sijaisvanhemmuus

Höjer (2001) kuvaa sijaisvanhemmuutta refleksiiviseksi vanhemmuudeksi, joka pakottaa äitiä ja isää tarkastelemaan vanhemmuuttaan ihan uudella tavalla. Tällöin sijaisvanhemmat joutuvat muun muassa keskustelemaan ja arvioimaan uudelleen omia tapojaan käsitellä asioita. Sijaisvanhemmuus saattaa tehdä vanhemmuudesta omalla tavallaan kypsempää. (Höjer 2001, 236.)

3.2.1 Sijaisvanhempana toimiminen

Vaikka sijaisvanhemmuus on pääosin samankaltaista kuin biologinen vanhemmuus, sisältyy silti näiden kahden vanhemmuuden muodon välille kuitenkin muutamia eroavaisuuksia. Sijaisvanhemmilta edellytetään toisaalta normaalia arkipäivän vanhemmuutta, mutta toisaalta sijoitetun lapsen erityistarpeisiin vastaamista. (Ahto & Mikkola 2000, 24.) Sijaisvanhemmilla ei ole aina mahdollisuutta vaikuttaa sijaislasta koskeviin päätöksiin, vaan päätösvalta kuuluu osittain lapsen huoltajille eli biologisille vanhemmille. Sijaisvanhemmat voivat kokea, että he ovat päävastuussa lapsesta, mutta eivät silti voi yksin vaikuttaa lasta koskeviin päätöksiin. Usein suurimmat sijaislasta koskevat päätökset liittyvät tämän tulevaisuuteen. (Höjer 2001, 235-236.)

3.2.2 Sijaisvanhemmuus ja parisuhde

Sijaisvanhemmuus ei vaikuta ainoastaan yksilöön, vaan se vaikuttaa koko sijaisperheen elämään. Huostaanotetun lapsen tullessa sijaisperheeseen jokainen perheenjäsen joutuu etsimään uudelleen oman paikkansa ja asemansa. (Ahto & Mikkola 2000, 20,26). Erityisesti perhehoitajaksi ryhtyminen vaikuttaa sijaisvanhempien parisuhteeseen. Höjer (2001) on tutkinut sijaisperheiden sisäisiä vuorovaikutussuhteita. Tutkimuksessa sijaisvanhemmuudella nähtiin olevan vaikutuksia parisuhteeseen ja vanhempien jokapäiväiseen elämään. Suurin osa tutkituista sijaisvanhemmista (56 %) oli sitä mieltä, että sijaisvanhemmaksi ryhtyminen on vahvistanut heidän parisuhdettaan. Sijaisvanhemmat olivat kokeneet, että sijaisvanhemmuus oli tuonut heidän parisuhteeseensa läheisyyttä. He olivat löytäneet uudenlaisen tavan elää yhdessä pariskuntana ja löytäneet yhteisiä kiinnostuksenkohteita. Läheisyyden kokemus oli antanut sijaisvanhemmille voimaa selvitä haastavasta arjesta ja eteen tulevista ongelmista. Sijaisvanhemmuus oli tuonut parisuhteeseen myös avoimuutta ja pariskuntien oli täytynyt keskustella sellaisista asioista ja ongelmista, joista he eivät olleet ennen välttämättä keskustelleet. Keskustelun kautta he olivat oppineet ymmärtämään paremmin toisiaan ja sitä miten kumppani reagoi eri tilanteissa. Sijaisvanhemmuus oli kehittänyt pariskuntien mielestä heidän ongelmaratkaisutaitojaan, sillä sijaisvanhemmuus on tehtävä, joka vaatii vanhemmuuden erilaisten taitojen löytymistä. Tutkimuksen mukaan 40,6 % sijaisvanhemmista oli sitä mieltä, että sijaisvanhemmuus ei ollut vaikuttanut mitenkään heidän parisuhteeseensa, ei positiivisesti eikä negatiivisesti. (Höjer, 2001, 118-120).

Samaisessa Höjerin (2001) tekemässä tutkimuksessa 5,6 % sijaisvanhemmista ajatteli, että sijaisvanhemmuus oli vaikuttanut negatiivisesti heidän parisuhteeseen. Jotkut sijaisvanhemmista kertoi kokeneensa väsymystä hoitaessaan perheeseen tullutta lasta, sen myötä on tullut ongelmia ja vaikeuksia. He toivoivat enemmän aikaa itselleen. Toiset kokivat, että heillä ei ole puolisoina enää yhtä paljon aikaa toisilleen kuin ennen. Tutkimuksen mukaan sijaisäidit kokivat sijaisvanhemmuuden väsymyksestä huolimatta palkitsevampana kuin mitä isät pitivät. Tämän saattaa selittää se, että yleensä äidit viettävät sijoitetun lapsen kanssa enemmän aikaa ja sen myötä sijaislapselta tulee läheisempi. (Höjer, 2001, 122-127).

3.2.3 Yhteys biologisiin vanhempiin

Tärkeää on, että sijoitetulla lapsella on mahdollisuus pitää yhteyttä myös biologisiin vanhempiinsa. Yhteydenpito edistää lapsen identiteetin kehittymistä, sillä hän tarvitsee tietoa omista juuristaan, kun hän on rakentamassa omaa minäkäsitystään ja identiteettiään. Pitämällä yhteyttä vanhempiinsa lapsella on silloin parempi mahdollisuus yhdistää taustansa tämänhetkiseen minäkäsitykseensä ja käsitellä tunteitaan. (Rautio 2004).

Yhteydenpidon kautta lapselle tarjoutuu myös mahdollisuus työstää eroon ja menetykseen liittyviä surun ja ikävän tunteita. Eroon liittyvien tuntemusten käsittely helpottaa suhteiden muodostumista sijaisvanhempiin. Sijaisvanhempien tulisikin hyväksyä biologinen äiti tai isä lapsen vanhempina sekä mahdollisina kiintymiskohteina. (Ahto & Mikkola 2000,22.)

Sinkkosen (2001,164) mukaan sijaisperheen ja biologisen perheen välinen yhteistyö saattaa monesti olla hyvin ongelmaherkkää, vaikka osassa perheistä yhteistyö voi sujua ongelmitta. Tapaamiset ja yhteydenpito saattavat usein aiheuttaa lapsessa levottomuutta ja negatiivisia tunteita. Lapselle saattaa myös tuottaa pettymystä se, etteivät sovitut tapaamiset biologisen perheen kanssa aina toteudu niin kuin oli suunniteltu. (Rautio 2004,51.)

Yhteydenpidon vähäisyyteen saattaa myös vaikuttaa muun muassa biologisten vanhempien elämäntilanne. Yhtenä syynä voi myös olla, että lapsen huostaanotto useasti aiheuttaa biologisille vanhemmille kriisiä, eikä heillä ole voimavaroja lapsen tapamiseen. Heille saattaa tulla huostaanottoon kohtaan vihan ja häpeän tunteita. Huostaanotto voi synnyttää heissä tunteen, että ovat kyvyttömiä vanhempia ja ihmisiä. Usein näin käy ainakin pakkohuostaanotossa. Merkittävä este yhteydenpidolle voi myös olla sijaisvanhempien asenteet. Sijaisvanhempien negatiiviset asenteet ja ristiriitaiset tunteet liittyvät yleensä biologisten vanhempien tekoihin tai käyttäytymiseen. Samoin lapsen ahdistuneisuus ja levottomuus, joita vierailut tuottavat, voi aiheuttaa hämmennystä ja negatiivisia tunteita sijaisvanhemmissa. (Ahto & Mikkola 2000,23.)

3.3 Valmentautuminen sijaisvanhemmuuteen PRIDE-valmennuksessa

Pride-valmennuksen tarkoituksena on antaa perheille mahdollisuus perehtyä sijaisvanhemman tehtävään. Ihmisillä on aina ideoita, ajatuksia tai odotuksia siitä, millaisia he olisivat sijaisvanhempina. PRIDE-valmennus antaa mahdollisuuden etukäteen tutustua tähän uuteen rooliin, ilman tätä tutustumista voi tehdä väärän päätöksen ja aiheuttaa sijoituksen purkautumisen ja uuden menetyksen lapselle. On hyväksyttävää olla varma sekä epävarma haluistaan tai kyvyistään toimia sijaisvanhempana. PRIDE-valmennuksen tavoite on auttaa tutustumaan sijaisvanhemman tehtävään, jotta valmennuksen jälkeen voi tehdä tietoisin päätöksen sekä halustaan että perheen kyvyistä ryhtyä sijaisvanhemmaksi. (Pesäpuu ry., 2008, 5.)

Kaikille sijaisvanhemmille on yhteistä, että he toimivat vanhempina jonkun toisen synnyttämälle lapselle. Jotta perheen toive ryhtyä sijaisvanhemmaksi voisi toteutua, on jonkun toisen perheen täytynyt hajota. Pride-valmennuksen perusajatuksena on, että riskiolosuhteissa elävien lasten suojeleminen ja hoitaminen sekä heidän perheidensä tukeminen edellyttävät yhteistyötä sekä monenlaisia tietoja ja taitoja. Riittävien tietojen ja taitojen saamiseksi niin sijaisvanhemmat kuin sosiaalityöntekijätkin tarvitsevat valmennusta ja koulutusta. (Pesäpuu ry., 2008, 5.)

Pride-valmennuksen tavoitteena on taata jokaiselle lapselle tasavertainen mahdollisuus päästä hyvin valmentautuneeseen perheeseen. Antaa sijaisvanhemmuutta harkitsevalle perheelle mahdollisuus saada ennalta riittävästi tietoa sijaisvanhemmuudesta, jotta he voivat tehdä tietoon perustuvan päätöksen, että lähtevätkö sijaisvanhemmaksi vai ei. Tavoitteena on taata lapselle hyvä hoito ja huolenpito, niin, että sijaisvanhemmilla on riittävästi tietoja ja taitoja vastata lapsen yksilöllisiin tarpeisiin ja tehdä yhteistyötä lapselle tärkeiden ihmisten kanssa.

3.4 Sijaisvanhemmuuden tarvittavat valmiudet PRIDE-valmennuksen tavoitteena

PRIDE-valmennus sisältää kahdeksan tapaamista ja sisällöt koostuvat tiedoista ja taidoista, joita sijaisvanhemmat tarvitsevat. PRIDEssa näitä tietoja ja taitoja kutsutaan valmiuksiksi. Nämä valmiudet ovat välttämättömiä lasten suojelemisessa ja hoitamisessa sekä tuettaessa perhettä.

Viisi valmiutta, joita sijaisvanhemmat tarvitsevat

- 1) suojella ja hoivata lasta
- 2) tukea lapsen kehitystä ja ottaa huomioon hänen kehitykselliset viiveensä
- 3) tukea lapsen suhteita syntymävanhempiinsa ja turvata lapsen muiden läheisten ihmissuhteiden jatkuminen
- 4) sitoutua lapseen ja toimia hänelle luotettavana aikuisena tarvittaessa koko elämän ajan
- 5) tehdä yhteistyötä lapsen asioissa (Pesäpuu ry., 2008, 6-7.)

3.5 PRIDE- valmennuksen toteutus

PRIDE- kotitehtävät ovat osa valmennusta, valmennuksessa on tärkeätä keskustella perheen elämänhistoriasta ja arvioida näin perheen kanssa mahdollisuuksista auttaa toisten lapsia. Kun lapsi tulee perhehoitoon, hänellä on jo elämänhistoria takanaan, samalla tavalla myös perheellä on menneisyytensä. Sosiaalityöntekijöille on tärkeätä oppia tuntemaan perheen historia, samalla tavalla kuin sijaisperheellä on tärkeätä saada mahdollisimman paljon tietoja lapsen taustasta. Perheen elämäkokemus voi olla hyödyksi auttaessa sijoitettua lasta. (Pesäpuu ry., 2008.)

Ensimmäiset kotitehtävät käsittelevät lapsen oikeutta perheeseen – perheen oikeutta valmennukseen. Tehtävät käsittelevät vanhempien omia taustoja mm. onko itse ollut sijoitettu, tuntee ko jonkun, joka on ollut sijaiskodissa, ajatuksia sijaisvanhemmuudesta, minkälaiset asiat huolestuttavat sijaisvanhemmuudessa, onko perheessä biologisia lapsia ja miten heidän kanssaan on mennyt. Mikäli perheessä ei ole biologisia

lapsia, niin miksi, kysymyksiä lapsettomuudesta ja hoidoista. Mitkä ovat perheen kokemukset lasten hoidosta sekä perheen ajatuksia ensimmäisestä tapaamisesta. (Pesäpuu ry., 2008.)

Toiset kotitehtävät käsittelevät lapsen oikeutta pysyvyyteen ja jatkuvuuteen – perheen oikeutta tukeen. Tehtävissä käsitellään vanhempien työpaikkoja ja viihtyvyyttä työssä, kartoitetaan perheen työhistoriaa, kokemuksia yhteistyöstä ja tiimityöstä, käydään läpi perheen avio- tai avoliittoa, perheen vastuujaosta sekä ajatuksia toisesta tapaamisesta. (Pesäpuu ry., 2008.)

Kolmannen tapaamisen kysymykset liittyvät lapsen kiintymyksen tarpeeseen. Perhe piirtää omat sukupuunsa ja ajatuksia siitä. Käydään läpi kummankin vanhemman lapsuutta ja lapsuuteen liittyviä muistoja. Käydään läpi lähisuvun kanssa olevia suhteita ja mitä tunteita ne herättävät. Käydään läpi miten omia lapsuuden kehitystarpeita ja miten niihin vastattiin ja miten vanhemmat ottavat huomioon omien lastensa kehitystarpeet. Tehtävissä käydään myös läpi terveyttä, kehityksellisiä viiveitä, päihkeitä sekä seksuaalisuutta. (Pesäpuu ry., 2008.)

Neljännnet kotitehtävät käsittelevät lapsen mahdollisuuksista selvitä menetyksistä. Tehtävissä käydään läpi molempien vanhempien lapsuuden ajan tunteita ja miten niitä perheessä ilmaistiin, oliko kaikenlaisten tunteiden ilmaisu sallittua, mietitään miten vanhempi itse ilmaisi tunteita ja miten tänä päivänä ilmaisee tunteita. Miten omassa perheessä ilmaistaan tunteita, mitä menetyksiä vanhemmilla on ollut elämässä ja miten niistä on selviytynyt. (Pesäpuu ry., 2008.)

Viidennet kotitehtävät käsittelevät lapsen oikeutta perhesuhteisiin. Tehtävissä perhe miettii omaa lapsuuttaan ja lapsuuden eri tapahtumia kuvitteellisesti valokuvien muodossa, eli ketä ihmisiä olisi ollut näissä valokuvissa kussakin eri tapahtumassa. Perhe piirtää oman verkostokarttansa ja miettii verkostokartan välisten ihmisten suhteita keskenään. Pohditaan perheen elämänarvoja ja uskonnollisuutta sekä vanhemmat kirjoittavat kirjeen kuvitteellisille sijoitetun lapsen vanhemmille. Perhe pohtii myös omia vahvuuksia ja tarpeita sijaisvanhempana. (Pesäpuu ry., 2008.)

Kuudennet kotitehtävät liittyvät lapsen oikeuteen saada hoivaa, kasvatusta ja turvallisia rajoja. Vanhemmat pohtivat omaa lapsuuttaan, hoivaa ja kasvatusta ja niihin liittyviä tunteita. Tehtävissä käydään läpi omia kokemuksia kasvatuksesta ja miten he kasvattavat. Vanhemmat miettivät miten heidän lapsuudessaan kehityksellisiin tarpeisiin vastattiin, miten sijaisvanhempi tukee lapsen itsetunnon ja identiteetin kehittymistä, miten he tukevat sijoitetun lapsen tunnetta kuulua sijaisperheeseen. Minkälaisia rajoja ja sääntöjä tarvitaan lasten kanssa, mikäli perheessä on jo lapsia, vanhemmat miettivät miten he ovat kasvattaneet heitä eri ikävaiheissa. Mietitään vanhempien nuoruusvuosia ja muuttoa lapsuudenkodista. Sekä pohditaan omia vahvuuksia ja tarpeita toimia sijaisvanhempana. (Pesäpuu ry., 2008.)

Seitsemänteen tapaamiseen ei liity kotitehtäviä, koska se on paneelikeskustelu. Paneeli muodostuu viranomaisista sekä kokeneista sijaisvanhemmista. Perhe voi miettiä kysymyksiä paneelikeskusteluun. Viimeiseen tapaamiseen eli kahdeksannen tapaamisen jälkeen ei liity kotitehtäviä, vaan viimeisen ryhmävalmennuksen jälkeen on kotikäynti, jossa kotitehtäviä käydään läpi.

3.6 Valmiuksien arviointi PRIDE-valmennuksen aikana

PRIDE-valmennukseen liittyvät tapaamiset ovat osa arviointiprosessia, jonka aikana sijaisvanhemmuutta harkitsevat arvioivat yhdessä kouluttajien kanssa halukkuuttaan, että tietojaan ja taitojaan eli valmiuksiaan sijaisvanhemmaksi. Tapaamiset antavat mahdollisuuden oppia valmiuksia sekä tiedon että kokemisen kautta. Valmiudet ovat keskeinen työväline, joka tekee näkyväksi osallistujien arvioinnin sijaisvanhemmaksi. Kouluttajat voivat valmiuksien avulla konkreettisemmin kertoa, mitä asioita perheissä valmennuksen aikana arvioidaan. Sijaisvanhemmuutta harkitsevat voivat puolestaan valmiuksien kautta itse pohtia, onko heillä riittävästi tietoa ja taitoja, joita tarvitaan sijaisvanhempana toimimisessa. (Pesäpuu ry., 2008. 7.)

PRIDE-valmennus vaatii osallistujilta sitoutumista ja se vie paljon aikaa. Ennako valmennukseen ja arviointiin käytetty aika kuitenkin kannattaa, sillä se suojelee lap-

sia uusilta epäonnistumisilta ja myös sijaislasta toivovia ja heidän perheitään huonoilta kokemuksilta. Monet PRIDE-valmennuksen käyneet ovat todenneet valmennuksen olleen monella tavoin hyödyllinen, silloinkin kun perheestä ei ole tullut sijaisperhe. Valmennusjakson jälkeen perhe saa kirjallisen arvioinnin perheen valmiuksista ryhtyä sijaisvanhemmaksi. (Pesäpuu ry., 2008. 8, Sijaisvanhemmaksi, 2011).

4 KEHITTÄMISTEHTÄVÄN TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tässä opinnäytetyönä toteutettavassa tehtävässä oli tarkoituksena koota ehdotukset Porin lastensuojelun kehittämissyksikön Pride- valmennuksen kehittämiseksi. Pride - valmennuksen avulla tulevia sijaisvanhempia pyritään valmentamaan ennakolta sijaisvanhemmuuden haastavaan tehtävään.

Tavoitteena oli koota Delfi- menetelmällä Pride- valmennukseen osallistuneiden vanhempien kokemukset valmennuksen toteutuksesta ja tehdä johtopäätökset kehittämistarpeista.

Tutkimuskysymykset:

- 1) Mitä hyötyä Pride- valmennuksesta on ollut sijaisvanhemmille?
- 2) Mitä työkaluja ja valmiuksia Pride- valmennus on antanut elää arkea sijoitetun lapsen kanssa?
- 3) Mitä kehittämissuhteita Pride- valmennukseen osallistuneilla perheillä on valmennuksen kehittämiseksi?

5 DELFOI-MENETELMÄ KEHITÄMISMENETELMÄNÄ

5.1 Delfoi-menetelmä

Delfoi- menetelmä on asiantuntijamenetelmä, joka on vaiheittainen strukturoitu tai puolistrukturoitu kyselymenetelmä, jolla ryhmän, erityisesti asiantuntijoiden mielipiteitä jostain määrätystä teema-alueesta saadaan esille ja tuotetaan se sitten tiedoksi. (Anttila 2005, 398, 402.)

Delfi-tekniikka soveltuu erityisesti vaikeasti pääteltävien vastausten löytämiseen, hyvä Delfi- tutkimus tuo asiantuntijoiden havaitsemat kehittämistavoitteet suuremman joukon arvioitavaksi. Tätä menetelmää käytetään, kun tavoitteena on saavuttaa ryhmän yksimielisyys jostakin asiasta, pyritään saamaan selkoa joistakin suurista, tärkeistä, tiedostamattomista asioista. Mikäli ryhmän yksimielisyyteen pyritään pääsemään keskustelulla, tällöin tulos voi vaarantua, koska esimerkiksi mielipidejohtajien tai muiden voimakkaiden henkilöiden vaikutus saattaa vaikuttaa ryhmän mielipiteeseen. Tai ryhmädynamiikan vahva vaikutus, joka voi manipuloida kaikkia jäseniä, yksittäisten ryhmän jäsenten haluttomuus ilmaista mielipiteitään sekä asiantuntemattomuus. Tässä kehittämistyössä käytettiin Delfoi- menetelmää, jossa asiantuntijoina olivat sijaisvanhemmat, heidän kokemuksensa ja näkemyksensä haluttiin ottaa huomioon kehitettäessä Pride-valmennusta. Delfoi- menetelmän yhtenä tekniikkana käytetään tässä työssä ensimmäisellä kierroksella kyselyä ja toisella ja kolmannella kierroksella käytetään temahaastattelua, joka toteutetaan ryhmähaastatteluna. (Anttila, 2005, 402-403, Metsämuuronen, 2008, 296).

Delfoin prosessi:

- 1) tehtävän rajausta ja tavoitteiden määrittelyä Delfoi- tutkimuksen suunnittelua ja toteuttamista varten
- 2) asiantuntijapaneelin kokoaminen
- 3) kyselylomakkeen laatiminen
- 4) ensimmäisen kyselykierroksen toteutus
- 5) ensimmäisen kyselykierroksen vastausten analysointi

- 6) toisen kierroksen valmistelu
- 7) toisen kierroksen toteutus
- 8) toisen kierroksen vastausten analysointi
- 9) mahdolliset lisäkierrokset, jos asiantuntijoilta vaaditaan yksimielisyyttä
- 10) tulosten ja suositusten raportointi (Ojasalo, 2009, 133-135.)

Sen jälkeen, kun tutkija itse havaitsee, että Delfi- kierroksia on ollut riittävä määrä hän lopettaa asiantuntijoilta tiedon keräämisen. Tutkija voi lopettaa, kun tuloksena on asiantuntijoiden riittävä konsensus kysytystä aihepiiristä. Tässä tutkimuksessa riittävä konsensus tuli, kun asiantuntijat olivat samaa mieltä kehittämissuhteista, eivätkä tuottaneet uusia näkökulmia niihin. Kehittämissuhteita ei olisi vielä kannattanut laatia, mikäli konsensusta ei olisi tullut, muuten kehittämissuhteet eivät olisi vastanneet siihen tarpeeseen kehittää Pride- valmennusta. (Metsämuuronen, 2008, 295).

5.2 Aineiston hankinta ja keruumenetelmät

Aineistoa voidaan kerätä ainakin kahdella päätavalla; posti- tai verkkokyselyinä. Lomake lähetetään tutkittaville, he täyttävät sen itse henkilökohtaisesti ja postittavat lomakkeen takaisin tutkijalle. Kyselyn etuina on juuri nopeus ja vaivaton aineiston saanti. Suurimmaksi ongelmaksi tässä nousee vastausten kato etenkin uusintakierroksilla. Kuinka suureksi se muodostuu, riippuu vastaajajoukosta ja tutkimuksen aihepiiristä. (Hirsijärvi, 2007, 191.) Kyselylomakkeessa kysymysmuoto voi olla avoin tai suljettu. Avoimeen kysymykseen voi vastaaja vastata, kuinka hän haluaa. (Anttila, 2005, 262.)

Järjestysasteikkoa käytettäessä pyydetään vastaajia asettamaan asioita tai henkilöitä järjestykseen jonkin kriteerin mukaan. Likert-asteikkoa käytetään usein esimerkiksi asennetutkimuksissa. Tässä vastaaja merkitsee miten voimakkaasti hän suhtautuu ja millä intensiteetillä kuhunkin kyselyn osioon. Osioden asteikot merkitsevät ääripäis- sään esimerkiksi *täysin samaa mieltä...täysin eri mieltä*. (Anttila, 2005, 264.)

Tässä kehittämistehtävässä lähetettävän kyselylomakkeen laadinnassa on apuna käytetty Porin lastensuojelun kehittämissyksikön laatimaa kyselyä, jonka kaikki PRIDE-valmennuksen käyneet perheet täyttivät valmennuksen lopussa. Tämän kyselylomakkeen pohjalta yhdessä lastensuojelun kehittämissyksikön sosiaalityöntekijän kanssa laadittiin uusi, kattavampi kyselylomake tuottamaan vastaukset tutkimuskysymyksiin. (Liite 1.)

Kun kysymykset olivat valmiit, koottiin lomake. Lomake näytti helposti täytettävältä ja oli ulkoasultaan moitteeton. Kyselylomakkeen mukana lähetettiin saatekirje, josta selvisi kyselyn tekijä, tarkoitus, tärkeys, ohjeet kyselylle, vastausaika ja yhteystiedot. (Hirsijärvi, 2007, 188). (Liite 2.)

5.2.1 Ensimmäisen Delfoi-kierros

Ensimmäisen Delfoi-kierroksen aineiston keruumenetelmänä oli kyselylomake. Kyselylomake lähetettiin Porin lastensuojelun kehittämissyksikön toimesta lokakuussa 2010 53:lle sijaisperheelle, jotka ovat käyneet PRIDE-valmennuksen. Kyselylomake sisälsi palautuskirjekuoren, joka lähetettiin lastensuojelun kehittämissyksikköön. Kyselylomakkeen palautuspäivä oli 3.11.2010, vastausaika oli kaksi viikkoa. Kyselylomakkeita palautettiin 17. Jolloin vastausprosentiksi muodostui 32 %.

Alhaisen vastausprosentin takia tutkija oli yhteydessä Satakunnan sijaisvanhemmat ry:n puheenjohtajaan, joka välitti heidän tiedottajansa välityksellä uusintakyselyn kaikille heidän rekisterissään oleville perheille. Viimeinen vastauspäivä kyselylle oli 22.12.2010. Vastauksia tuli takaisin 4 kpl, mutta yksi oli jo vastannut kyselyyn aikaisemmin, joten hänen tällä kertaa lähettämäänsä kyselyä ei laskettu. Kaiken kaikkiaan vastausprosentiksi muodostui 38 %.

Kyselylomakkeen kysymykset oli jaettu neljään pääryhmään: PRIDE-valmennuksen sisältö ja jaettu materiaali, PRIDE-valmennuksesta saatu tuki kehitti sijaisvanhemmuuden valmiuksia tai taitoja, sijaisvanhemmuuden arki ja uuden perheen jäsenen kasvatusta. Näillä kysymyksillä pyrittiin saamaan vastauksia tutkimuskysymyksiin.

5.2.2 Toinen Delfoi- kierros

Toinen kierros oli tarkoitus toteuttaa lähettämällä kyselylomake samoille perheille kuin ensimmäisellä kierroksella, mutta alhaisen vastausprosentin takia se jätettiin tekemättä. Toinen Delfoi- kierros toteutettiin ryhmähaastattelulla haastatteleamalla sijaisvanhempia vertaisryhmässä 3.2.2011.

Teemahaastattelu toteutettiin ryhmähaastatteluna. Ryhmähaastattelu toteutui Porin lastensuojelun kehittämissyksikössä. Mukana haastattelussa oli yhteensä viisi henkilöä. He kaikki olivat sijaisvanhempia, toiset olivat toimineet sijaisvanhempana kymmeniä vuosia ja toiset vasta muutaman vuoden. Haastattelun aluksi tutkija näytti ensimmäisen kierroksen vastauksia haastatteliijoille. Haastattelijalla oli haaste saada esitettyä kysymyksiä vuorotellen kaikille osanottajille, koska muutamat haastateltavista olivat selvästi aktiivisempia kuin toiset. Haastattelu nauhoitettiin. Asiantuntija-haastattelussa kiinnostuksen kohteena ei ole ensisijaisesti asiantuntija sinänsä, vaan häntä haastatellaan sen tiedon vuoksi, jota hänellä oletetaan olevan. (Ruusuvuori & Nikander 2010, 373.)

Toisen Delfoi-kierroksen haastatteluteemat laadittiin ensimmäisen kierroksen kyselyyn annettujen vastausten pohjalta. Haastatteluteemat ryhmiteltiin seuraavasti: koulutusmateriaali, tehtävät ja harjoitukset olivat tärkeitä, koulutuksen sisältö tavoitteena olevien valmiuksien kannalta, sijaislapsen tulo perheeseen sekä kehittämiss ehdotukset valmennukseen.

5.2.3 Kolmas Delfoi-kierros

Kolmas Delfoi- kierros oli PRIDE- valmennuksen kehittämiss ehdotusten arviointi- ja kommenttikierros. Arviointi- ja kommenttikierros toteutettiin asiantuntijoiden kanssa, asiantuntijoina olivat sijaisvanhemmat, PRIDE- kouluttaja sekä sosiaalityöntekijä (N=8). Kolmannen Delfoi- kierroksen tarkoituksena oli esittää asiantuntijoille PRIDE- valmennuksen kehittämiss ehdotukset. Kehittämiss ehdotukset laadittiin toisen Delfoi- ryhmähaastattelu kierroksen perusteella, jossa asiantuntijat kertoivat näke-

myksiään toimivasta PRIDE- valmennuksesta. Delfoi- menetelmä sisälsi mahdollisuuden tehdä korjaus- ja muutosehdotuksia kaikissa Delfoi- kierrosten vaiheissa. (Anttila 2005, 403).

Tarkoituksena oli, että asiantuntijat esittävät arvioita ja kommentteja esitettävistä kehittämisehdotuksista. Kolmannen Delfoi- kierroksen tavoitteena oli saada aikaiseksi asiantuntijoiden yhtenäinen näkemys hyvästä ja samalla toteuttamiskelpoisesta PRIDE- valmennuksesta Porin lastensuojelun kehittämissyksikössä.

6 AINEISTON ANALYSOINTI JA TULOKSET

6.1 Ensimmäisen Delfoi- kierroksen aineiston analysointi

Ensimmäisen Delfoi- kierroksen tavoitteena oli saada sijaisvanhempien omia kokemuksia ja ehdotuksia PRIDE- valmennuksen toteutuksesta ja ehdotuksia kehittämiseen. Ensimmäisen kyselykierroksen kyselylomakkeet analysoitiin tilastollisesti, Likert-asteikon mukaiset monivalintakysymykset analysoitiin käyttäen apuna Microsoft Excel- taulukkolaskentaohjelmaa. Vastauksista laskettiin suorat jakaumat. Avoimiin kysymyksiin annetut vastaukset analysoitiin sisällönanalyysillä, jota voidaan käyttää kaikissa laadullisissa tutkimuksissa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 91). Sisällönanalyysi on tutkimusmenetelmä, jonka avulla voidaan tehdä toistettavia ja päteviä päätelmiä tutkimusaineiston suhteesta sen asia- ja sisältöyhteyteen. Se on työväline, jolla voidaan tuottaa uutta tietoa, uusia näkemyksiä sekä saattaa esiin piileviä tosiasioita. Sisällönanalyysin pääkohdealueita voivat olla verbaalit sisällöt, symboliset sisällöt ja kommunikatiiviset sisällöt. (Anttila 2005, 292.)

Tässä työssä aineistona olivat avoimiin kysymyksiin annetut vastaukset. Ne aukikirjoitettiin, jonka jälkeen ne pelkistettiin. Jolloin alkuperäisestä informaatiosta nostetut ilmaukset kirjattiin aineistosta nostetuilla ilmauksilla, joista voidaan käyttää käsitettä ”aineiston pelkistäminen”. (Tuomi & Sarajärvi, 2009, 109).

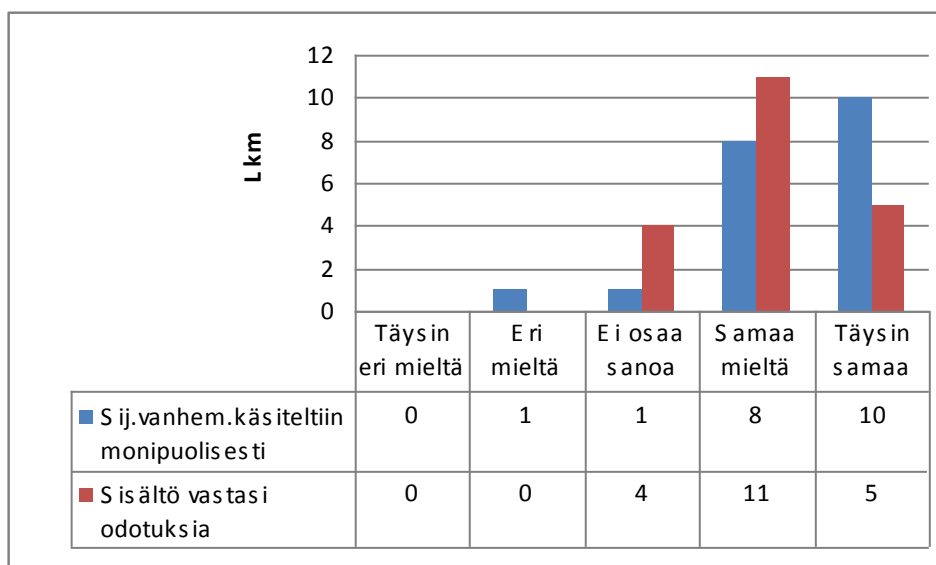
Sisällönanalyysillä pyrittiin järjestämään tutkimusaineisto tiiviiseen ja selkeään muotoon kadottamatta sen tuottamaa tietoa. Ensimmäisen Delfoi- kierroksen tuloksen perusteella muodostettiin toisen kierroksen haastattelun teemat. (Liite 4.)

6.2 Ensimmäisen Delfoi -kierroksen tulokset - PRIDE- valmennuksen toteutuminen

Asiantuntijoiden arvottaessa erilaisia nykyisyyden tai tulevaisuuden ominaisuuksia oli asiantuntijoiden mielipiteiden mittaaminen mahdollista Likert- asteikollisella mittarilla. Asiantuntijat asetetaan nykyisyyden ja tulevaisuuden ominaisuuksien suhteen valintatilanteeseen: onko asiantuntija täysin samaa mieltä (5), samaa mieltä (4), eri mieltä (2), täysin eri mieltä (1). Asteikon puoliväliin sijoittuu vaihtoehto: en osaa sanoa (3), joka antaa asiantuntijalla mahdollisuuden olla ottamatta kantaa väittämään. (Metsämuuronen 2006, 62-63.)

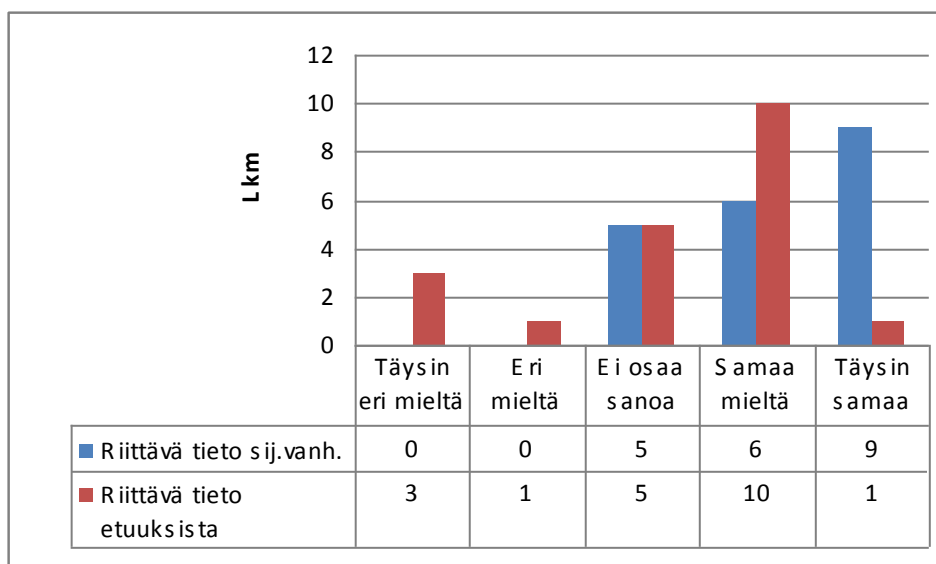
6.2.1 Mitä hyötyä PRIDE- valmennuksesta on ollut sijaisperheelle?

Väittämään *valmennuksen aikana sijaisvanhemmuutta käsiteltiin monipuolisesti* (Kuvio 1.), sijaisvanhemmista kymmenen oli täysin samaa mieltä, kahdeksan oli samaa mieltä, yksi ei osannut sanoa ja yksi oli eri mieltä. Väittämään *vastasiko sisältö odotuksianne* (Kuvio 1.), sijaisvanhemmista yksitoista oli samaa mieltä, viisi oli täysin samaa mieltä ja neljä ei osannut sanoa.

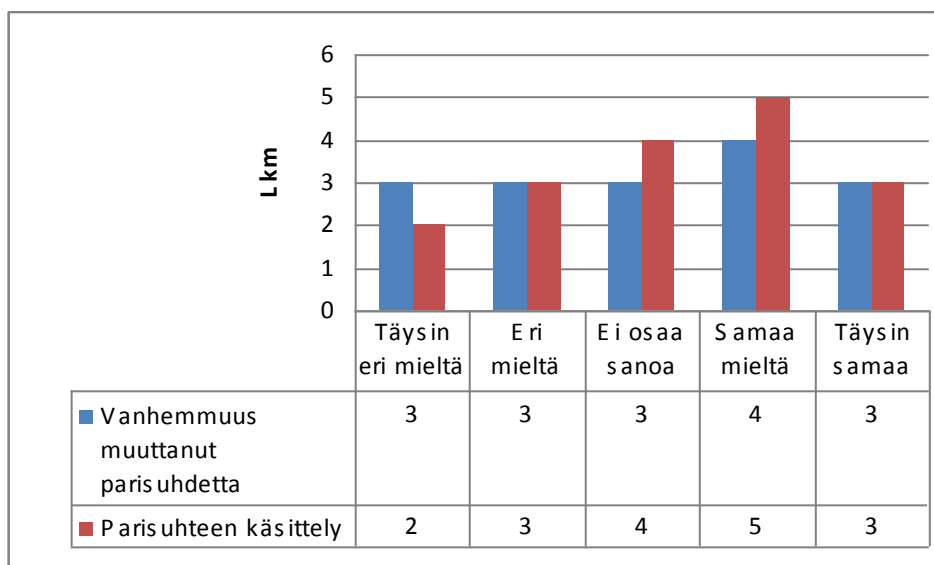
Kuvio 1. Koulutuksen sisältö ja monipuolisuus

Väittämään *saimme riittävästi tietoa sijaisvanhemmuuteen liittyvistä asioista* (Kuvio 2.), sijaisvanhemmista yhdeksän oli täysin samaa mieltä, kuusi oli samaa mieltä ja viisi ei osannut sanoa. Väittämään *saimme riittävästi tietoa etuuksista, oikeuksista ja velvollisuuksista* (Kuvio 2.), sijaisvanhemmista kymmenen oli samaa mieltä, viisi ei osannut sanoa, kolme oli täysin eri mieltä, yksi oli eri mieltä ja yksi oli täysin samaa mieltä.

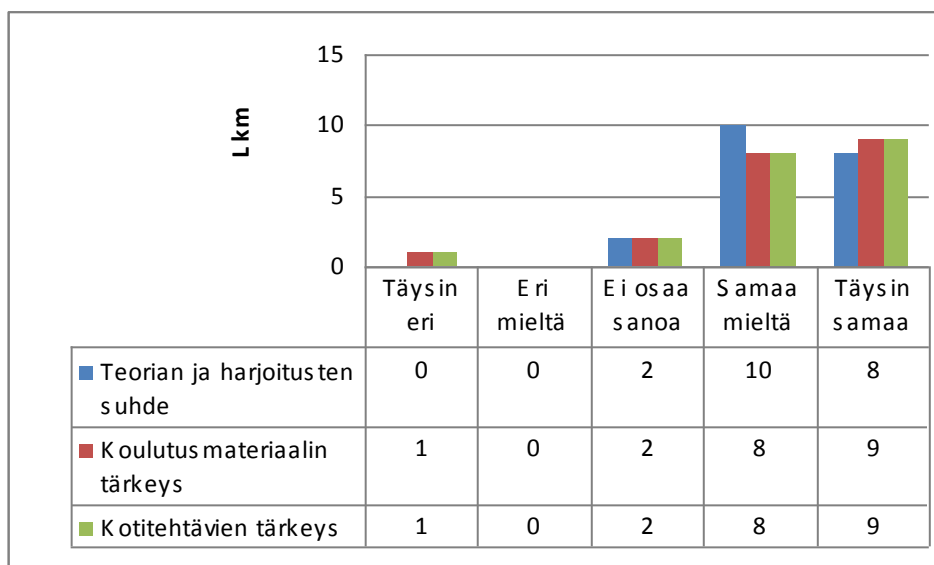
Kuvio 2. Riittävä tieto sijaisvanhemmuudesta ja etuuksista

Väittämään *arki sijaisvanhempana on muuttanut parisuhdettamme* (Kuvio 3.), sijaisvanhemmista neljä oli samaa mieltä, kolme oli täysin samaa mieltä, kolme oli täysin eri mieltä, kolme oli eri mieltä ja kolme ei osannut sanoa. Kyselyssä neljä oli jättänyt vastaamatta tähän kysymykseen, kolme heistä ei vielä toiminut sijaisvanhempana ja yksi oli yhden hengen talous. Väittämään *koulutuksessa käsiteltiin riittävästi parisuhdetta* (Kuvio 3.), sijaisvanhemmista viisi oli samaa mieltä, neljä ei osannut sanoa, kolme oli täysin samaa mieltä, kolme oli eri mieltä ja kaksi oli täysin eri mieltä. Kolme oli jättänyt vastaamatta tähän kysymykseen.

Kuvio 3. Parisuhde

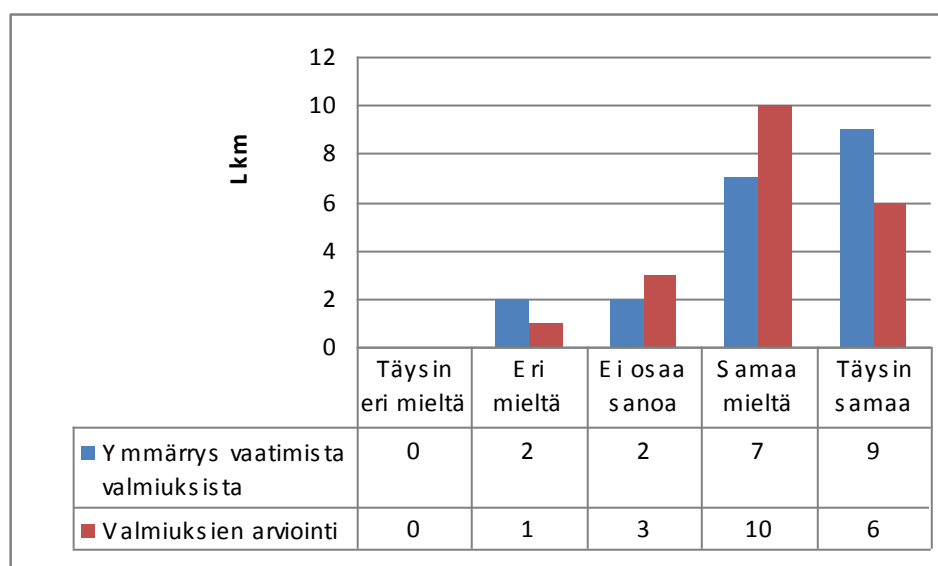
Väittämään *valmennustapaamisten aikana teoriaa ja harjoituksia oli sopivassa suhteessa* (Kuvio 4.), sijaisvanhemmista kymmenen oli samaa mieltä, kahdeksan oli täysin samaa mieltä ja kaksi ei osannut sanoa. Väittämään *Pride-kirja/koulutusmateriaali olivat tärkeä osa valmennusta* (Kuvio 4.), sijaisvanhemmista yhdeksän oli täysin samaa mieltä, kahdeksan oli samaa mieltä, kaksi ei osannut sanoa ja yksi oli täysin eri mieltä. Väittämään *kotitehtävät olivat tärkeä osa valmennusta* (Kuvio 4.), sijaisvanhemmista yhdeksän oli täysin samaa mieltä, kahdeksan oli samaa mieltä, kaksi ei osannut sanoa, yksi oli täysin eri mieltä.

Kuvio 4. Valmennuksen materiaali, tehtävät ja kotitehtävät

6.2.2 Mitä työkaluja elää arjessa sijoitetun lapsen kanssa PRIDE- valmennus on antanut?

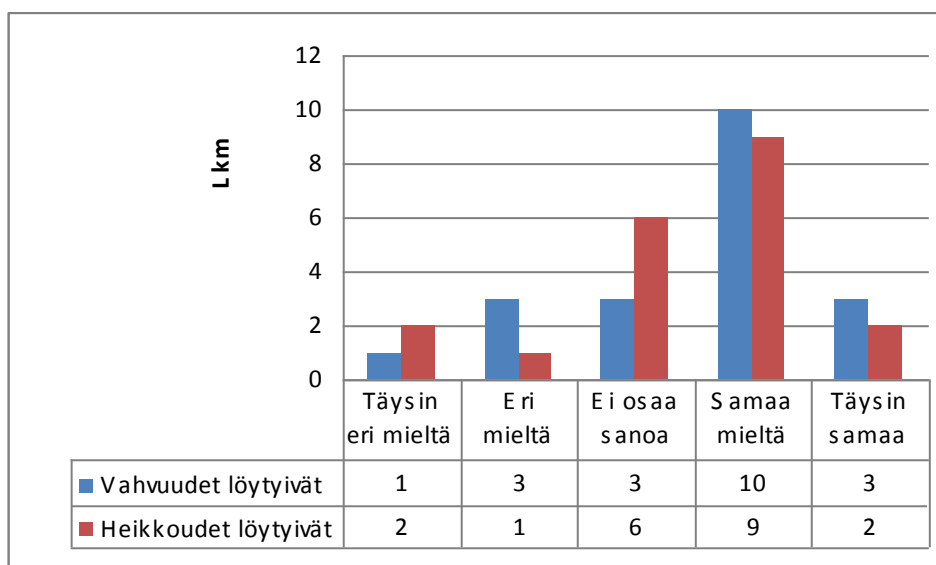
Väittämään *valmennus auttoi meitä ymmärtämään sijaisvanhempien vaatimia valmiuksia* (Kuvio 5.), sijaisvanhemmista yhdeksän oli täysin saamaa mieltä, seitsemän oli samaa mieltä, kaksi ei osannut sanoa ja kaksi oli eri mieltä. Väittämään *valmennus auttoi meitä arvioimaan valmiuksiamme sijaisvanhempana* (Kuvio 5.), sijaisvanhemmista kymmenen oli samaa mieltä, kuusi oli täysin samaa mieltä, kolme ei osannut sanoa ja yksi oli eri mieltä.

Kuvio 5. Ymmärrys valmiuksista ja niiden arviointi

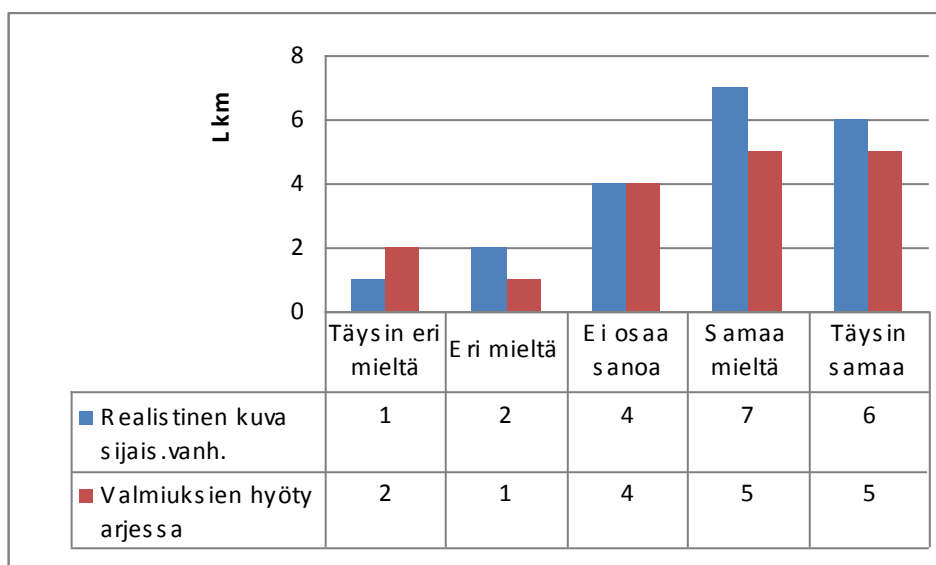

Väittämään *omat vahvuudet löytyivät valmennuksen aikana* (Kuvio 6.), sijaisvanhemmista kymmenen oli samaa mieltä, kolme oli täysin samaa mieltä, kolme osannut sanoa, kolme oli eri mieltä ja yksi oli täysin eri mieltä. Väittämään *omat heikkoudet löytyivät valmennuksen aikana* (Kuvio 6.), sijaisvanhemmista yhdeksän oli samaa mieltä, kuusi ei osannut sanoa, kaksi oli täysin samaa mieltä, kaksi oli täysin eri mieltä ja yksi oli eri mieltä.

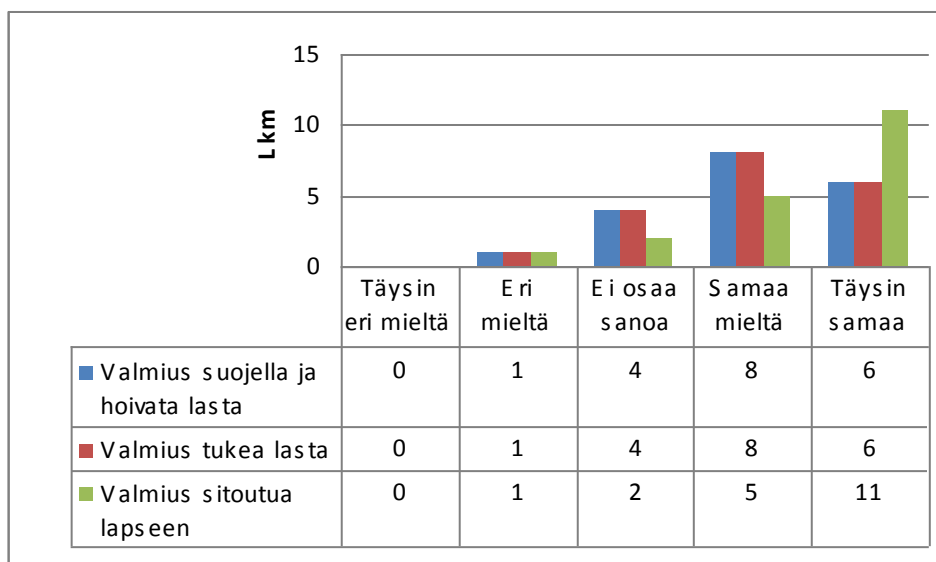
Kuvio 6. Vahvuudet ja heikkoudet

Väittämään *valmennus antoi realistisen kuvan sijaisvanhemmuudesta* (Kuvio 7.), sijaisvanhemmista seitsemän oli samaa mieltä, kuusi oli täysin samaa mieltä, neljä ei osannut sanoa, kaksi oli eri mieltä ja yksi oli täysin eri mieltä. Väittämään *valmennuksen antamista valmiuksista on ollut hyötyä arjessamme* (Kuvio 7.), sijaisvanhemmista viisi oli täysin samaa mieltä, viisi oli samaa mieltä, neljä ei osannut sanoa, kaksi oli täysin eri mieltä ja yksi oli eri mieltä. Kyselyssä kolme oli jättänyt vastaamatta tähän kysymykseen, koska he eivät vielä toimineet sijaisvanhempana.

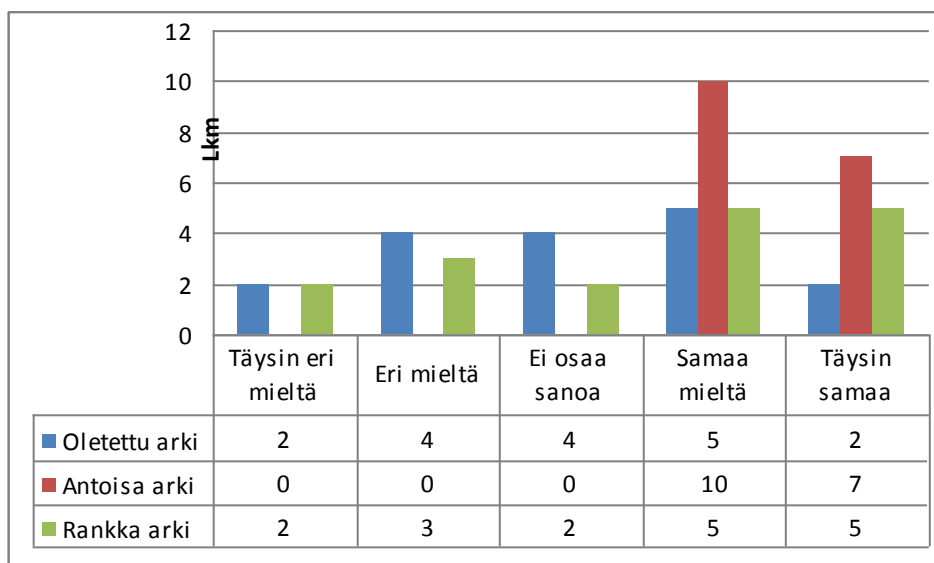
Kuvio 7. Sijaisvanhempien valmiuksien hyöty

Väittämään *valmennus vahvasti valmiuksiamme suojella ja hoivata lasta* (Kuvio 8.), sijaisvanhemmista kahdeksan oli samaa mieltä, kuusi oli täysin samaa mieltä, neljä ei osannut sanoa ja yksi oli eri mieltä. Yksi oli jättänyt vastaamatta väittämään. Väittämään *valmennus vahvasti valmiuksiamme tukea lapsen kehitystä ja ottaa huomioon hänen kehitykselliset viiveensä* (Kuvio 8.), sijaisvanhemmista kahdeksan oli samaa mieltä, kuusi oli täysin samaa mieltä, neljä ei osannut sanoa ja yksi oli eri mieltä. Yksi oli jättänyt vastaamatta väittämään. Väittämään *valmennus vahvasti valmiuksiamme tukea lapsen suhteita syntymävanhempiinsa ja turvata muiden läheisten ihmismuhteiden jatkumisen* (Kuvio 8.), sijaisvanhemmista yksitoista oli täysin samaa mieltä, neljä oli samaa mieltä ja neljä ei osannut sanoa. Yksi oli jättänyt vastaamatta väittämään.

Kuvio 8. Valmiudet

Väittämään *arki on ollut sellaista mitä oletimme sen olevan* (Kuvio 9.), sijaisvanhemmista viisi oli samaa mieltä, neljä ei osannut sanoa, neljä oli eri mieltä, kaksi oli täysin samaa mieltä ja kaksi oli täysin eri mieltä. Väittämään *arki on ollut antoisaa* (Kuvio 9.), sijaisvanhemmista kymmenen oli samaa mieltä, seitsemän oli täysin samaa mieltä. Väittämään oli jättänyt vastaamatta kolme, koska he eivät vielä toimineet sijaisvanhempana.

Kuvio 9. Sijaisvanhemmuuden arki

6.3 Toisen Delfoi- kierroksen aineiston analysointi ja tulokset

6.3.1 Aineiston analysointi

Toisella Delfoi- kierroksella PRIDE- valmennusta arvioitiin seuraavien teemojen avulla 1) koulutusmateriaali, tehtävät ja harjoitukset, 2) sijaisvanhemmuus, 3) sijoitetun lapsen tulo perheeseen ja 4) kehittämissuhteet. Aineistona oli sijaisvanhempien vertaisryhmässä tehty teemahaastattelu. Aineisto analysoitiin sisällönanalyysillä.

Teemahaastattelussa edetään tiettyjen keskeisten etukäteen valittujen teemojen ja niihin liittyvien tarkentavien kysymysten varassa. Metodologisesti teemahaastattelussa korostetaan ihmisten tulkintoja asioista, heidän asioille antamia merkityksiä sekä sitä, miten merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa. (Hirsijärvi & Hurme 2001, 48.) Tässä työssä teemat perustuvat ensimmäisellä kierroksella annettuihin vastauksiin.

Toisella Delfoi- kierroksella aineistosta etsittiin analysointivaiheessa tutkimusongelmiin vastauksia. Ensiksi mietittiin asiat, joista oltiin tässä kehittämistehtävässä kiinnostuneita, ja näitä ilmaisevia lauseita pelkistettiin yksittäisiksi ilmaisuiksi. Tämän jälkeen pelkistetyt ilmaisut ryhmiteltiin samanlaisten ilmaisujen joukoiksi. Samaa tarkoittavat ilmaisut yhdistettiin samaan joukkoon kuuluviksi ja annettiin tälle joukolle sen sisältöä kuvaava nimi. Tämä osuus oli hankala vaihe analyysissä, sillä kehittämistehtävän tekijä itse päätti oman tulkintansa mukaan, millä perusteella eri ilmaisut kuuluvat samaan joukkoon. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 101).

6.3.2 Toisen kierroksen tulokset- PRIDE- valmennuksen toteutuksen arviointi

Koulutusmateriaali, tehtävät ja harjoitus teemasta esille nousi, että puoliset voisivat osan harjoituksista ja kotitehtävistä tehdä yhdessä. Tai puoliset voisivat tehdä molemmat tehtävät itsenäisesti, mutta molempien tehtyä tehtävät, he katsoisivat mitä puoliso on vastannut mihinkin kohtaan. Näin syntyisi paljon keskustelua ja oppisi puolisosta uusia asioita. Valmennuksen aikana voisi valmennettaville jakaa kirjalutelo, josta halutessaan voisi itse lukea itselle kiinnostavia asioita ja sitä kautta hank-

kia lisätietoa. Koulutus voisi toteuttaa pidemmällä aikavälillä, jolloin jäisi paremmin aikaa sisäistää uusia asioita, joita valmennuksen aikana tulee paljon.

Koulutuksen sisältö ja arjen työkalu teemasta aineistosta tuloksena tuli, että etuuksista, oikeuksista ja palkkioista tulisi saada enemmän tietoa. Valmennettavat haluaisivat valmennuksen aikana saada enemmän esimerkkejä elävästä elämästä ja valmennuksessa voisi vierailla erilaisia sijaisperheitä. Valmennuksessa olevasta paneelikeskustelusta voisi jättää pois sijoitetun nuoren, koettiin, että nuoren läsnäolo rajoittaa keskustelua. Sijaisperheet yhdistyksen jäsenen vierailu valmennuksessa saattaisi olla hyvä asia.

Sijoitetun lapsen tullessa perheeseen teemaosiosta tuloksena tuli, että lapsen tullessa perheeseen, hänen taustoistaan ja mahdollisista traumaista tarvitsisi saada enemmän tietoa. Tietoa koettiin tarvitsevan myös biologisten vanhempien taustoista. Ensimmäiseen kohtamiseen biologisten vanhempien kanssa tulisi perhettä valmistella enemmän. Kohtaaminen olisi hyvä järjestää puolueettomalla maaperällä, jossa olisi mahdollisimman kodinomainen ilmapiiri. Ei missään nimessä kuitenkaan sijaisperheen omassa kodissa. Biologisen äidin valmistaminen ensimmäiseen tapaamiseen koettiin tärkeäksi, koska sillä saattaa olla vaikutusta, minkälainen yhteistyösuhde hänellä on sijaisperheen kanssa tulevaisuudessa.

6.4 Kolmas Delfoi- arviointi- ja kommenttikierros – Kehittämisehdotusten täsmäminen

Kolmas Delfoi- kierros oli PRIDE- valmennuksen kehittämisehdotusten arviointi- ja kommenttikierros. Kolmas Delfoi- kierros toteutettiin asiantuntijaryhmässä. Asiantuntijajoukko koostui lastensuojelun kehittämissyksikön johtavasta sosiaalityöntekijästä, PRIDE- kouluttajasta ja sijaisvanhemmista, yhteensä kahdeksasta henkilöstä. Tutkija esitteli asiantuntijoille PRIDE- valmennuksen kehittämisehdotukset.

Valmennuksen materiaali, tehtävät ja harjoitukset

Valmennukseen kuuluvista tehtävistä ja harjoituksista voisivat puoliset tehdä jotain yhdessä, kuin myös kotitehtävissä voisi olla sellaisia tehtäviä, jotka tehdään yhdessä puolison kanssa. Jotkut tehtävistä voisivat olla sellaisia, että puoliset tekevät ne erikseen, mutta sen jälkeen he käyvät yhdessä läpi toistensa vastaukset.

Pride- kirjassa olevan materiaalin lisäksi, voisi valmennukseen osallistuville koota kirjaluetelun, johon voi halutessaan tutustua. Toiset haluavat tutustua enemmän teoria tietoon ja ovat siitä myös kiinnostuneita.

Koulutuksen sisällöstä

Haluttiin enemmän esimerkkejä elävästä elämästä ja myös esimerkkejä erilaisista perheiden tilanteista. Valmennuksessa voisi vieraila sijaisperheitä, joiden kanssa olisi mahdollisuus keskustella ja esittää kysymyksiä. Valmennuksessa oleville perheille, voisi nimetä niin sanotun ”tutor”- perheen, joka on kokenut sijaisperhe, heidän luokseen voisi valmennettava perhe tehdä myös kotikäynnin valmennuksen aikana.

Tällä hetkellä valmennuksessa toteutettua paneelikeskustelua ei pidetty hyvänä. Sitä pidettiin hengeltään liian positiivisena. Se ei tuntunut luonnolliselta keskustelutilaisuudelta. Enemmän keskustelevamman ja syvällisemmän paneelista voisi tehdä se, että sijoitettu nuori ei olisi mukana. Hänen mukana oloaan ei koettu tarpeelliseksi, eikä hänen läsnä ollessaan puhuttu sijaisvanhemmuuteen kuuluvista negatiivisista puolista. Yksi mahdollisuus olisi toteuttaa paneelikeskustelu siten, että jaettaisiin paneelistit eri pöytiin ja valmennuksessa olevat perheet sitten kiertäisivät näitä pöytiä ja saisivat keskustella rauhassa omassa pöydässään ja esittää näille niin sanotuille paneelisteille kysymyksiä. Valmennettavan perheen läheisten mukana olo paneelissa ei välttämättä ole hyvä asia. Heidän läsnäolonsa saattaa rajoittaa keskustelua, saatetaan pelätä esimerkiksi että vaitiolovelvollisuus ei toteudu.

Sijaisvanhempien yhdistyksen jäsenen vierailu valmennuksessa olisi tarpeen, näin ollen yhdistyksen toiminta tulisi tutummaksi ja tulevien sijaisvanhempien olisi mahdollisesti helpompi tulla jo odottavina vanhempina mukaan toimintaan.

Valmennuksessa käsiteltävä hieman kattavammin sitä, miten tuleva sijoitettu lapsi saattaa muuttaa parisuhdetta ja muuttaa joka tapauksessa koko perheen dynamiikkaa. Perheen biologisia lapsia ei välttämättä ole helppo valmentaa muuttuneeseen tilanteeseen, mutta valmentaa vanhemmat siihen, että biologiset lapset saattavat alkaa oireilla jonkin ajan kuluttua sijoituksesta.

Sijoitetun lapsen tuleminen perheeseen

Valmennuksessa olisi hyvä yrittää valmistella perhettä siihen tilanteeseen, kun he tapaavat sijoitetun lapsen ensimmäistä kertaa. Tätä olisi hyvä harjoitella esim. mielikuvitusharjoitusten avulla. Perhettä olisi hyvä mahdollisimman hyvin valmistella tilanteeseen, jolloin he kohtaavat sijoitetun lapsen biologiset vanhemmat ensimmäistä kertaa ja sitä, kun he saattavat tavata heidät ensimmäistä kertaa ilman viranomaisia.

Sijoitus tilanteessa olisi hyvä saada sijoitetun lapsen bio- vanhempien taustoista saada tietoa enemmän. Esimerkiksi siinä tapauksessa jos vanhemmalla on todettu ADHD, niin se olisi hyvä tietää, jotta osaa hyvissä ajoin reagoida sijoitetun lapsen mahdollisiin ADHD oireisiin.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Opinnäytetyö toteutettiin kehittämistyönä, jossa kehittämismenetelmänä käytettiin Delfoi-menetelmää. Tämä menetelmä on kehitetty määrällisen ja laadullisen tutkimuksen välimuodoksi, jossa haastatellaan useiden kyselykierrosten kautta useita asiantuntijoita. Delfoi tekniikan etuina on, että tekniikka on helppo kytkeä niin laadulliseen kuin määrälliseen tutkimukseen. (Anttila 2005, 260; Metsämuuronen 2008, 293, 296). Tässä kehittämistyössä ensimmäisen Delfoi- kyselykierroksen kysymykset olivat määrällisiä eli kvantitatiivisia ja toisen Delfoi-kierroksen kysymykset olivat laadullisia eli kvalitatiivisia. Kolmas Delfoi- kierros oli PRIDE-valmennuksen kehittämis ehdotusten arviointi- ja kommenttikierros, jolloin asiantuntijat olivat yhdessä arvioimassa ja kommentoimassa kehittämis ehdotuksia. Delfoi- tutkimuksessa on asian-

tuntijoiden mahdollista tuoda havaitsemat kehittämissuositukset ja tavoitteet suuremman joukon arvioitavaksi, ilman arvovalta- ja intressiristiriitojen nujertavaa vaikutusta. (Metsämuuronen 2008, 296.)

Perinteisesti on kuvattu laadullisen ja määrällisen tutkimuksen suhde vastakkainasettelun kautta tai kuvattu laadullista tutkimusta kritiikkinä määrälliselle tutkimukselle. Laadullista tutkimusta on ehkä helppo hahmottaa poissulkevan vastakkainasettelun avulla, mutta tutkimuskäytännöissä vastakkainasettelun eri puolia voidaan yhdistellä. Vastakkainasettelu saattaa silti olla turhaa, koska kvalitatiivista ja kvantitatiivista tutkimusta voidaan yhdistää. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 65.) Tässä kehittämistyössä käytettiin sekä kvalitatiivista että kvantitatiivisia menetelmiä.

Metsämuuronen (2008) mukaan Delfoi- menetelmässä ei asiantuntijoiden valinnassa ole tarkkaan määritelty sitä, kuinka monta asiantuntijaa tulisi olla tai, kuka on riittävä ”asiantuntija”. Asiantuntijoille voidaan asettaa erilaisia vaatimuksia, asiantuntijoita on hyvä olla tutkittavaa asiaa sivuavilta aloilta, jotta saataisiin tietoa useasta eri näkökulmasta. Hänen olisi suotava olla kiinnostunut muustakin kuin omasta erityisalueestaan, pystyä tarkastelemaan ongelmia myös epätavanomaisista näkökulmista. Asiantuntijan pitää olla kiinnostunut tekemään jotain uutta. Asiantuntijan riittävä asiantuntemus mitataan henkilön kokemuksen ja ammatillisten tiedon ja taidon mukaan. Hänen kykynsä mukaan lukea tulevaa kehitystä ja sitä kuinka mielikuvituksellinen ja luova hän on. (Metsämuuronen, 2008, 296, Edelfoi, 2011). Tässä kehittämistehtävässä asiantuntijaryhmä koostui pääasiassa sijaisvanhemmista, jotka ovat itse käyneet PRIDE- valmennuksen Porin lastensuojelun kehittämissyksikössä. Mielestäni asiantuntijoilta vaadittavat valmiudet toteutuivat hyvin, koska usealla heistä on monen vuoden kokemus sijaisvanhempana toimimisesta, joillakin sijaisvanhemmista oli myös ammatillista osaamista aiheeseen. Asiantuntijana olevalla sosiaalityöntekijällä on pitkä työkokemus lastensuojelusta sekä hän on itse myös sijaisvanhempi. Arviointi- ja kommenttikierroksella mukana olleella PRIDE- kouluttajalla on usean vuosikymmenen kokemus sijaisvanhemmuudesta.

7.1 Aineiston hankinta ja analysointi

Ensimmäinen Delfoi- kierros toteutettiin postitetulla kyselylomakkeella, kyselylomake koostui pääosin monivalintakysymyksistä ja muutamista avoimista kysymyksistä. Kyselykierroksen kysymykset olivat jaoteltu neljään pääryhmään; Pride- valmennuksen sisältö ja materiaali, Pride- valmennuksesta saatu tuki kehitti sijaisvanhempien valmiuksia ja taitoja, Pride- valmennuksen antama kuvaus sijaisvanhemmuuden arjesta ja arviointi Pride- valmennuksen valmennuksesta uuden perheenjäsenen kasvatukseen. Postikyselyn haasteena on usein vastausten kato. Niin kävi tässäkin työssä, vastausprosentiksi tuli 36 %. Se, miten kato vaikuttaa tutkimuksen tulokseen, jää jokaisen tutkijan harkittavaksi. Ensimmäisen kierroksen tulosten analysointia ei välttämättä pystytä saamaan samanlaiseksi erilaisten tutkimusten välillä, sillä yhtenäistä metodologiaa ei ole. (Metsämuuronen 2008, 297.) Tässä työssä ensimmäisen Delfoi- kierroksen Likert- asteikollisella mittarilla esitettiin väittämiä, jotka analysoitiin Excel- taulukkolaskentaohjelmalla ja avoimet kysymykset analysoitiin sisällönanalyysillä.

Toisen Delfoi- kierroksen aineisto hankittiin toteuttamalla ryhmähaastattelu, haastattelun teemat perustuivat ensimmäisen Delfoi- kyselykierroksen vastauksiin. Haastateltavia oli yhteensä viisi. Kolme haastateltavista oli sellaisia, jotka eivät olleet käyneet PRIDE- valmennusta, vaan olivat aloittaneet toimia sijaisvanhempana ennen kuin PRIDE- valmennus on otettu käyttöön. Siitä huolimatta, että he eivät olleet käyneet valmennusta, oli heillä paljon kokemusasiantuntijuutta jaettavaksi tälle kehittämistehtävälle. Kaksi haastateltavista oli käynyt PRIDE- valmennuksen Porissa Satakunnan lastensuojelun kehittämissyksikössä. Kehittämistehtävän tekijän kokemattomuus haastattelijana näkyi siinä, että tarkentavia kysymyksiä olisi voinut esittää enemmän, jotta olisi saanut tarkempia vastauksia tutkimuskysymyksiin. Haastattelijalla ei osannut ottaa kaikkia haastateltavia ehkä mukaan haastatteluun tasavertaisesti, joten näin ollen muutamat ehkä olivat aktiivisempia kuin toiset. Kehittämistehtävän tekijänä ajattelen, että osa vastauksista jäi selvästi oman tulkintani varaan. Kvalitatiivisen tutkimuksen aineiston analysointi sisältää aina tulkintaa. Sen subjektiivista vaikutusta voi ehkäistä käyttämällä useampia tutkijoita tulosten analysoijina ja tulkitsijoina. Tässä työssä ei käytetty useampia tutkijoita, koska opinnäytetyö toteutetaan itsenäisesti. (Hirsijärvi et al. 2007, 228).

Tutkimuksen luotettavuus on suoraan verrannollinen mittarin luotettavuuteen. Luotettavuutta on kuvattu termeillä reliabiliteetilla eli toistettavuus ja validiteetilla eli pätevyys. Molemmat termit tarkoittavat luotettavuutta, mutta reliabiliteetti viittaa tutkimuksen toistettavuuteen eli mikäli samaa ilmiötä mitattaisiin monta kertaa samalla mittarilla, niin kuinka samanlaisia tai toisistaan poikkeavia vastauksia saataisiin. Validiteetti viittaa siihen, että mitataanko tutkimuksessa sitä mitä on tarkoitus mitata. Se liittyy käytettyjen mittareiden ja tutkittavan ilmiön väliseen suhteeseen. (Metsämuronen 2008, 115, Toikko & Rantanen 2009, 122.) Tässä kehittämistehtävässä ensimmäisen Delfoi- kierroksen kyselylomaketta ei esitettävä ajan puutteen vuoksi. Tämä saattaa heikentää tutkimuksen reliabiliteettia. Delfoi- kierroksen reliabiliteetti eli toistettavuus on epämääräinen. (Metsämuuronen 2008, 297).

Delfoi-kyselykierroksia toteutettiin tässä kehittämistyössä kaksi ja kolmas kierros oli asiantuntijoiden arviointi- ja kommenttikierros. Kolmen Delfoi- kierroksen jälkeen saatiin tämän kehittämistehtävän tulos eli kehittämissuositukset sosiaalityöntekijöille PRIDE- valmennukseen.

7.2 Kehittämismenetelmän soveltuvuus

Kehittäminen tähtää muutokseen, sillä tavoitellaan jotakin parempaa tai tehokkaampaa kuin aikaisemmat toimintatavat tai rakenteet. Tavoitteellisuus on keskeinen kehittämisen elementti. Kehittämistoiminnan lähtökohtana voivat olla nykyisen tilanteen tai toiminnan ongelmat tai toisaalta näky jostakin uudesta. Muutoksen suunta on menneestä kohti tulevaa, jolloin asiantilat voivat muuttua määrällisesti, laadullisesti tai rakenteellisesti. (Toikko & Rantanen, 2009, 16, Anttila 2005, 396.)

Delfoi- menetelmä soveltui hyvin tähän kehittämistehtävään, jossa tavoitteena oli saada aikaan kehittämissuosituksia Pride- valmennuksen kehittämiseen, jotta valmennus olisi parempi ja tehokkaampi. Kehittämisen tueksi haluttiin saada näkemyk-

siä ja kokemuksia sijaisperheiltä, jotka ovat jo eläneet arkea sijoitetun lapsen kanssa. Kokemuksia ja näkemyksiä olisi voitu kerätä systemaattisesti myös sosiaalityöntekijöiltä, jotka toimivat lastensuojelussa, mutta työn rajauksen ja aikataulujen takia piti täydyttiin pääsääntöisesti keräämään aineisto sijaisvanhemmilta.

7.3 Kehittämisehdotusten vakuuttavuus ja luotettavuus

Delfoi- tutkimuksessa oletetaan, että asiantuntijoilta saadun palautteen pohjalta arvioiden laatu paranee. (Kuusi 2002, 207). Tässä kehittämistyössä ensimmäinen Delfoi-kyselykierros kysymykset olivat määrällisiä eli kvantitatiivisia ja toisen Delfoi-kierroksen kysymykset olivat laadullisia eli kvalitatiivisia. Kolmas Delfoi-kierros oli PRIDE- valmennuksen kehittämisehdotusten arviointi- ja kommenttikierros.

Konsensukseen perustuvassa totuusteoriassa painotetaan sitä, että ihmiset voivat luoda yhteisymmärryksessä ”totuuden”. Puhutaan tutkimuksen julkisuudesta, joka parantaa tutkimuksen luotettavuutta. Tässä työssä se tarkoitti sitä, että toisella ja kolmannella Delfoi-kierroksilla asiantuntijat saivat toistuvasti arvioida ja kommentoida kehittämisehdotuksia. Saattaa myös olla, että toiset asiantuntijat olisivat vastanneet eritavalla tai tämän työn asiantuntijat olivat väärässä, mikä vaikuttaisi tietysti vastusten luotettavuuteen. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 135).

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa luotettavuutta arvioidaan eri tavalla kuin kvantitatiivisessa tutkimuksessa. Luotettavuutta voidaan arvioida uskottavuuden, tutkimustulosten siirrettävyyden ja vahvistuvuuden kriteereillä. Uskottavuudella tarkoitetaan sitä, että tutkijan käsitykset ja tulkinta vastaavat tutkittavien käsityksiä. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkija on tavallaan keskiössä: tutkijaa voidaan pitää pääasiallisena tutkimuksen luotettavuuden kriteerinä. Uskottavuuden lisääminen voisi olla mahdollista pyytämällä tutkittavia arvioimaan tutkijan tekemät tulkinnat. Tutkimustulosten siirrettävyyttä ja yleistysten tekoa voidaan arvioida, mutta yleistämistä voidaan pitää myös mahdottomina sosiaalisen todellisuuden monimuotoisuuden vuoksi. Vahvistavuudella tarkoitetaan tutkimuksen tulkintojen ja toisten samaa ilmiötä käsi-

telleiden tutkimusten tietynlaista yhdenmukaisuutta, ne vahvistavat toinen toistaan. (Eskola & Suonranta 1998, 209-213.)

Tässä tutkimuksessa uskottavuutta pyrittiin saamaan sillä, että Delfin haastattelu vaiheessa yritin esittää haastateltaville tarkentavia kysymyksiä silloin, kun vastauksen olisi voinut tulkita useammalla tavalla. Kokemattomana haastattelijana en varmasti osannut esittää tarpeeksi tarkentavia kysymyksiä. Ennen haastatteluja ajattelin, että ryhmä on helppo saada keskustelemaan, jolloin oma osuuteni haastattelijana olisi pienempi. Näin se ei kuitenkaan ihan mennyt, mikä saattaa vaikuttaa tutkimuksen luotettavuuteen. Omakohtainen kokemukseni PRIDE- valmennuksen käymisestä ja sen tuomat näkemykset vaikuttivat osittain siihen, millaisia vastauksia odotin haastateltavilta. Pyrin kuitenkin tietoisesti välttämään ennakkokäsitysten näkymistä kysymyksenasettelussa ja tulkintojen tekemisessä. Ajattelen kuitenkin, että omakohtainen kokemukseni valmennuksesta auttoi tämän tutkimuksen tekemisessä ja vastausten tulkitsemisessa. Delfi- kierroksilta saadun tiedon kautta tutkimuksen teoriaosa sai vahvistusta, aiemman tutkimuksen ja tämän tutkimuksen aineiston väliltä on löydettävissä yhtäläisyyksiä.

LÄHDELUETTELO

- Anttila, P. 2005. Ilmaisuu, teos, tekeminen ja tutkiva toiminta. Hamina. Akatiimi Oy
- Ahto, A. & Mikkola, P. 2000. Perhehoito lastensuojelussa. Sijaishuollon neuvottelukunnan julkaisuja 13. Toinen painos. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä. Gummerus.
- Helminen, J. 1998. Perhehoidon lainsäädäntö. Jyväskylä. Perhehoitoliitto.
- Höjer, I. 2001, Fosterfamiljens inre liv. Göteborgs universitet. Institutionen för socialt arbete.
- Hirsijärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. Jyväskylä. Gummerus kirjapaino Oy.
- Janhunen, T. 2007. Sijoitusten purkautuminen pitkäaikaisessa perhehoidossa. Kysely Perhehoitoliitto ry:n perhehoitajille. Helsinki.
- Kuusi, O. 2002. Delfoi- menetelmä. Menetelmän taustaa ja sen erilaisia käyttötapoja. Teoksessa: Kamppinen, M, Kuusi, O & Söderlund, S. Tulevaisuuden tutkimus. Perusteet ja sovelluksia. Suomen kirjallisuuden Seuran Toimituksia 896. Helsinki. Kirjakauppa/Tallprint.
- Lastensuojelun kehittämisohjelma a. 2006.
- Ketola, J. 2008. Sijoita perheeseen; Perhehoito inhimillisenä ja taloudellisenä vaihtoehtona. Jyväskylä.

Mikkola, M. & Helminen, J. 1994. Lastensuojelu. Helsinki.

Ojasalo, K., Moilanen, T., Ritalahti, J. 2009. Kehittämistyön menetelmät - Uudella osaamista liiketoimintaan. WSOYPro Oy, Helsinki.

PRIDE- kirja, Pride- valmennus sijais- ja adoptiovanhemmuutta harkitseville. Toim. Hakkarainen, P. Koisti-Auer, A-L, 2008.

Pösö, T. 2004. Kasvatustyö sijaishuollossa. Teoksessa A. Puonti, T. Saarnio & A. Hujala (toim.) Lastensuojelu tänään. Helsinki. Tammi.

Rautio, P. 2005. Näkökulmia tulevaisuuteen. <http://www.uiah.fi/rojects/metodi/090.htm>, tulostettu 26.9.2010.

Rautio, P. 2004. ”Kyllä se varmaan välittää” Kiintymyssuhdehaastattelu välineenä sijoitetun lapsen kuulemisessa. Lapin yliopisto. Sosiaalityön ammatillinen lisensiaatinkoulutus. Lapsi- ja nuorisososiaalityö. Lisensiaatintyö.

Ruusuvuori, J. & Nikander, P. & Hyvärinen, M. (toim.) 2010. Haastattelun analyysi. Tampere.

Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. (toim.) 2005. Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere.

Satakunnan lastensuojelun kehittämissyksikön jatko-hanke loppuraportti:3.

Siltala, P. 2003. Varhainen vuorovaikutus kokemuksen ja tutkimuksen valossa. Teoksessa P. Niemelä, P. Siltala & T. Tamminen (toim.), Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Helsinki. WSOY.

Taskinen, S, 2007. Lastensuojelulaki (417/2007) Soveltamisopas. Helsinki: Stakes, Oppaita 65.

Taskinen, S. & Törrönen, M. 2004. Lastensuojelun käsitteistä ja tilasta. Teoksessa J-P. Roos. (toim.) Huostaanottokirja. Turku. Design Nurmisaari.

Toikki, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampereen yliopisto.

Valkonen, L. 1995. Kuka on minun vanhempani? Perhehoitonuorten vanhempisuhteet. Helsinki. Stakes.

Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki.

<http://www.sijaisvanhemmaksi.fi/---valmennus>, viitattu 8.3.2011.

<http://www.kunnat.net>, viitattu 19.3.2011.

http://www.edelfoi.fi/fi/orgs/hse/materials/001_delfix, viitattu 20.3.2011

Liite1.

Kyselylomake Elina Peltosen tekemään kehittämistehtävään, jonka tarkoituksena on kehittää Porin lastensuojelun sijaisperheiden käymää Pride-valmennusta.

Sijaperhettä koskevat taustatiedot:

1. Kuinka kauan olette olleet sijaisperheenä?
2. Miten kuvailisitte perhettänne ja keitä siihen kuuluu?
3. Sijoitettujenlasten lukumäärä?
4. Onko teillä biologisia lapsia?
5. Onko teillä adoptio lapsia?
6. Minkä ikäisenä sijaislapsi/lapset tulivat perheeseen?

7. Arvioikaa Pride- valmennuksen sisältöä ja jaettua materiaalia. Vastaus numero yksi tarkoittaa, että olette täysin erimieltä ja vastausnumero 5, että olette täysin samaa mieltä. Ympyröikää teille sopiva vaihtoehto.

1. Pride-valmennuksen aikana sijaisvanhemmuutta käsiteltiin monipuolisesti	1	2	3	4	5
2. Valmennustapaamisen aikana teoriaa ja harjoituksia oli sopivassa suhteessa	1	2	3	4	5
3. Pride-kirja/koulutusmateriaali olivat tärkeä osa valmennusta	1	2	3	4	5
4. Kotitehtävät olivat tärkeä osa valmennusta	1	2	3	4	5
5. Saimme riittävästi tietoa sijaisvanhemmuuden liittyvistä asioista	1	2	3	4	5
6. Saimme riittävästi tietoa etuuksista, oikeuksista ja velvollisuuksista	1	2	3	4	5
7. Sisältö vastasi odotuksiamme	1	2	3	4	5

Mikäli sisältö ei vastannut odotuksianne, niin miksi se ei vastannut?

---

8. Mitä toivoisitte lisättävän koulutukseen ?

---

9. Mitä toivoisitte poistettavan koulutuksesta ?

---

8. Arvioikaa millä tavalla Pride-valmennuksesta saatu tuki kehitti teidän sijaisvanhemmuuden valmiuksianne tai taitojanne

1. Pride- valmennus auttoi meitä ymmärtämään sijaivanhempien vaatimia valmiuksia	1	2	3	4	5
2. Pride- valmennus auttoi meitä arvioimaan valmiuksiamme sijaisvanhempana	1	2	3	4	5
3. Omat vahvuutemme löytyivät valmennuksen aikana	1	2	3	4	5
4. Omat heikkoutemme löytyivät valmennuksen aikana	1	2	3	4	5
5. Pride- valmennus antoi realistisen kuvan sijaisvanhemmuudesta	1	2	3	4	5

9. Arvioikaa, minkälaisen kuvan Pride-valmennus antoi sijaisvanhemmuuden arjesta

1. Valmennuksen antamista valmiuksista on ollut hyötyä arjessamme	1	2	3	4	5
---	---	---	---	---	---

2. Arki on ollut sellaista mitä oletimme sen olevan	1	2	3	4	5
3. Arki on ollut antoisaa	1	2	3	4	5
4. Arki on ollut rankempaa kuin mitä kuvittelimme	1	2	3	4	5
5. Arki on ollut helpompaa kuin mitä odotimme	1	2	3	4	5
6. Arki sijaisvanhempana on muutta- nut parisuhdettamme	1	2	3	4	5
7. Koulutuksessa käsiteltiin riittävästi parisuhdetta	1	2	3	4	5
8. Saitteko Pride-valmennuksessa riittävästi valmiuksia/tietoa liittyen yhteydenpitoon biologis- ten vanhempien kanssa? Kyllä _____ Ei _____					

Jos vastasitte kielteisesti, voisitteko perustella lyhyesti valintaanne

---

Mikäli teillä on biologisia lapsia, niin vastatkaa seuraavaan kysymykseen, mikäli teillä ei ole biologisia lapsia, niin voitte siirtyä kysymykseen numero 10.

9. Antoiko Pride- valmennus riittävästi tietoa siitä, miten perheenne biologiset lapset saattavat reagoida muuttuneeseen perhetilanteeseenne? Kyllä _____ Ei _____

Jos vastasitte kielteisesti, voisitteko lyhyesti perustella valintaanne

---

---

10. Arvioikaa, miten Pride- valmennus valmensi uuden lapsen tai perheenjäsenen kasvatukseen

1. Pride- valmennus vahvisti valmiuksiamme suojella ja hoivata lasta	1	2	3	4	5
2. Pride- valmennus vahvisti valmiuksiamme tukea lapsen kehitystä ja ottaa huomioon hänen kehitykselliset viiveensä	1	2	3	4	5
3. Pride- valmennus vahvisti valmiuksiamme tukea lapsen suhteita syntymävanhempiinsa ja turvata muiden läheisten ihmissuhteiden jatkuminen	1	2	3	4	5
4. Pride- valmennus vahvisti valmiuksiamme sitoutua lapseen ja toimia hänelle luotettavana aikuisena tarvittaessa koko elämän ajan	1	2	3	4	5
5. Pride- valmennus vahvisti valmiuksiamme tehdä yhteistyötä lapsen asioissa	1	2	3	4	5
6. Mitä muuta haluatte lopuksi kertoa Pride- valmennuksesta					

Kiitos vastaamisestanne!

Kuka kyselyyn vastasi:

sijaisäiti

sijaisisä

molemmat vanhemmat yhdessä

Liite 2.

Hyvä sijaisvanhempi!

Nimeni on Elina Peltonen ja opiskelen Satakunnan ammattikorkeakoulussa ylempää AMK-tutkintoa Terveystieteiden edistämisen- koulutusohjelmassa. Tutkinto sisältää 30 opintopisteen laajuisen opinnäytetyön.

Opinnäytetyöni tarkoituksena on luoda Porin lastensuojelun kehittämissyksikön sosiaalityöntekijöille sijaisvanhemmuuteen valmentavan Pride-koulutukseen kehittämissuositukset. Pride- valmistuksen kehittämisen tueksi tarvitaan teidän sijaisvanhempien asiantuntijoiden näkemyksiä ja kokemuksia.

Opinnäytetyöhöni kerään aineiston kyselylomakkeella. Aineiston keruu tapahtuu syys- ja lokakuun 2010 aikana. Kyselylomake toimitetaan teille Porin lastensuojelun toimesta, joten minä en tiedä kenelle kysely on toimitettu. Samoin vastaukset toimitetaan lastensuojeluun. Näin ollen vastaaminen on luottamuksellista ja vastaajien henkilöllisyys ei tule missään vaiheessa esille.

Vastatkaa kyselyn avoimiin kysymyksiin omin sanoin ja vaihtoehtokysymyksistä, valitkaa teidän mielipidettä lähinnä oleva vaihtoehto. Eli ympyröikää numero yksi, mikäli olette täysin eri mieltä väittämän kanssa ja mikäli olette täysin samaa mieltä väittämän kanssa, niin ympyröikää numero 5. Mikäli olette mieltä jotain siltä väliltä, niin ympyröikää numero, mikä on lähinnä teidän mielipidettänne.

Opinnäytetyöni ohjaajana toimii Porin lastensuojelun kehittämissyksikön päällikkö Marketta Raivio, sekä koulun puolesta ohjaajani on Yliopettaja, TtT Eila Hirvonen. Kyselylomakkeen viimeinen palautuspäivä on 3.11.2010. Vastauksenne voitte lähettää Porin lastensuojeluun ohessa tulleella kirjekuorella.

Ystävällisin terveisin,

Elina Peltonen

██████████

████████████████████

Liite 3.

TEEMAHAASTATTELURUNKO

1. KOULUTUSMATERIAALI, TEHTÄVÄT JA HARJOITUKSET OLIVAT TÄRKEITÄ
  - 1.1 Mitä ajattelette, että oliko koulutusmateriaali riittävän kattava, oliko siinä tarpeeksi teoriaa?
  - 1.2 Oliko PRIDE- koulutuskirja riittävän helppolukuinen
  - 1.3 Olisiko ryhmätehtäviä valmennuksessa voinut tehdä puolison kanssa yhdessä? Olisiko osa kotitehtävistä voinut olla sellaisia, joita olisi voinut tehdä puolison kanssa yhdessä?
  - 1.4 Koitteko valmennuksessa olevat harjoitukset, ”näytelmät” tärkeiksi?
  - 1.5 Olisiko ollut hyvä jos koulutus olisi ollut pidemmällä aikavälillä?
  - 1.6 Koetteko tarvitsevanne jatkokoulutusta?
2. SIIJAISVANHEMMUUS
  - 2.1 Olisitteko tarvinnut lisätietoa palkkioista, etuuksista, työnohjauksesta
  - 2.2 Olisiko valmennuksessa pitänyt olla enemmän esimerkkejä ”elävästä elämästä” ns. käytännön esimerkkejä?
  - 2.3 Antoiko koulutus riittävät valmiudet toimia sijaisvanhempana?
3. SIIJAISLAPSEN TULO
  - 3.1 Olisitteko tarvinneet enemmän tietoa sijoitetun lapsen taustois- ta/traumoista ennen kuin hän tulee perheeseen?
  - 3.2 Olisitteko tarvinneet enemmän tietoa sijoitetun lapsen vanhempien ongelmista?
  - 3.3 Kuinka helppoa sosiaalitoimesta oli saada apua/vastauksia teidän kysymyksiinne?
  - 3.4 Olisiko teitä pitänyt paremmin valmistella ensimmäiseen kohtaamiseen biologisten vanhempien kanssa?
  - 3.5 Olisiko pitänyt paremmin valmistella ensimmäistä kohtaamista biologisten vanhempien kanssa ilman viranomaista?
4. KEHITTÄMISEHDOTUKSET VALMENNUKSEEN

Liite 4.

ARVIOINTI JA KOMMENTTIKIERROS

1. Koulutusmateriaali, tehtävät ja harjoitukset olivat tärkeä osa koulutusta
  - 1.1 Koulutuksessa voisi ainakin osan harjoituksista/tehtävistä tehdä yhdessä puolison kanssa.
  - 1.2 Osa kotitehtävistä voisi olla sellaisia, että pariskunta tekisi ja pohtisi niitä yhdessä.
  - 1.3 yksi vaihtoehto olisi, että molemmat puoliset tekevät yhdessä kotitehtävät, mutta sitten niiden jälkeen yhdessä puolison kanssa käydään molempien tehtävät läpi. Näin oppii myös paljon puolisosta uusia puolia.
  - 1.4 Valmennuksessa annettaisiin kirjaluetelo, josta halutessaan voi itse hankkia lisätietoa.
  - 1.5 Koulutus olisi mahdollisesti pidemmällä aikavälillä, näin ollen sisäistäisi paremmin asioita.

2. Koulutuksen sisältö/arjen työkalut
  - 2.1 Etuuksista, oikeuksista, palkkioista enemmän tietoa
  - 2.2 Enemmän esimerkkejä elävästä elämästä ja esimerkkejä erilaisten ihmisten tilanteista
  - 2.3 Valmennuksessa voisi vierailla erilaisia sijaisperheitä
  - 2.4 ”Tutor”-perhe jo valmennuksen aikana
  - 2.5 Paneeli ei välttämättä kovin luonnollinen keskustelutilanne, liian positii-vishenkinen. Sijoitettu lapsi pois paneelistä, tästä näkökulmasta voisi antaa vaikka jonkun kirjan luettavaksi
  - 2.6 Satakunnan sijaisperheet yhdistyksen jäsenen vierailu valmennuksessa, näin ollen hän voisi markkinoida vertaisryhmää ja saada sinne uusia jäseniä mukaan. Myös näin ollen odottajat voisivat rohkaistua tulemaan mukaan.
  - 2.7 Tarvitsisiko parisuhdetta käsitellä enemmän valmennuksessa?
  - 2.8 Antoiko valmennus riittävästi valmiuksia toimia sijoitetun lapsen kanssa arjen haastavissa tilanteissa?
  - 2.9 Mitä konkreettisia työkaluja/menetelmiä olisi hyvä nostaa valmennuksessa esiin?

3. Sijoitetun lapsen tuleminen perheeseen
  - 3.1 Olisitteko tarvinneet enemmän tietoa sijoitetun lapsen taustois-ta/ongelmista/traumoista ennen kuin hän tuli perheeseen?
  - 3.2 Olisitteko tarvinneet enemmän tietoa lapsen biologisten vanhempien taustosta?
  - 3.3 Ensimmäiseen kohtaamiseen bio-vanhempien kanssa pitäisi valmistella paremmin. Tilanne on hyvin jännittävä ja luonnon. Toimisto on kylmä

paikka tapaamiselle, joku kodinomaisempi paikka olisi parempi, mutta kuitenkin puolueeton maaperä

3.4 Valmistella myös bio-äiti tapaamiseen ja ottaa hänet paremmin huomioon, sillä saattaa olla suuri merkitys tulevaisuuden kannalta.

4. Kehittämisehdotukset